זון אויפגאנג — 4.59.
זון אונטערגאנג — 7.51.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

אידישע וואַרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
רעגן, קילער

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

Vol. 20, No. 89. Winnipeg, Monday May 5, 1930. Published daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג מאָנטאג ז׳ אייר, תר״ץ.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY MAY 13 1930 ASTOR, LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

ווייניפּעגער עקסיבישאָן וועט צוריק אויפגעבויט ווערן אויף איר אַלטן פּלאַץ אויף סעלקירק עוועניו, אנאָנסירט מעיאר וועב ביי פאַרזאַמלונג

נאָרט-ענדער פאַרזאַמלונג הערט אויס וויכטיקן אנאָנס פונם מעיאָר וועב, און וועט קרצלאך דורכגעפירט ווערן

מעיאָר — באשלוס איז שוין אָנגענומען געוואָרן דערקלערט

אויף דער מאסן־פאַרזאַמלונג פון נאָרט־ענדער איינוואוינער וואס איז אפּגעהאַלטן געוואָרן נעכטן אוונט אין שטיינמאַנס זאַל, האָט מעיאָר וועב געמאַכט די איבערראַשנדיקע דערקלערונג, אז די פראַגע פון אַ פּלאַץ וואו די וויניפּעגער עקסיבישאָן זאָל געבויט ווערן איז ענדגילטיק באשלאָסן געוואָרן און אז זי וועט זיין אויף איר אַלטן פּלאַץ, אויף סעלקירק עווענוי.

די פאַרזאַמלונג איז פאַררופן געוואָרן פון דער ״נאָרט ענד רייס פּעיערס אסאָסיאיישן״ איינגעטלאָך צו פאַרהאַנדלען די דאָזיקע פראַגע; ווי אַ באַאיינפלוס די שטאָט פאַרוואַלטונג און די אַנדערע פאַר־אינטערעסירטע צדדים, ווידער אויפצובויען די עקסיבישאָן אויף איר אַלטן פּלאַץ, אויף סעלקירק, און צוליב דעם צוועק זיין נעם איינגעלאָדן געוואָרן אויך מעיאָר וועב און די אַלדערמען פון נאָרט־ענד. אַלע מער און בלומבערג, אָבער די פירער פון דער ״רייס פּעיערס אסאָסיאיישן״ האָבן געוואָלט אז די פאַרזאַמלונג זאָל טראָגן אַן אָלגעמיינעם כאַראַקטער. אַ פאַרטרעטער שאַפט פון אַלע שיכטן פון דער נאָרט ענד איז פאַררופן געוואָרן, און מר. ה. י. ווייל־דער איז איינגעלאָדן געוואָרן צו זיין דער פאַרזיצער פון דער פאַרזאַמלונג.

די וויכטיקסטע רעדע פון אוונט איז געווען פון מעיאָר וועב, וועלכער האָט דערוויזן, אז אַלע גרויסע שטעט פון מזרח קאַנאַדע, ווי טאָראָנטאָ און מאָנטרעאָל, האָבן פאַר די לעצטע עטלעכע יאָר אַריינגעלייגט מיליאָנען דאָלאַרס אין ״סיוויק אימפּראָוועמענטס״ — שטאָטישע קאַנסטרוקציעס צו מאַכן די שטאָט שענער, באַקוועמער און מער צוציענד. פאַר די לעצטע 10 יאָר האָט טאָראָנטאָ אויסגעגעבן פאַר דעם צוועק צוויי מיליאָן דאָלאַר, מאָנטרעאָל האָט אַ פּראָגראַם פאַר ״אימפּראָוועמענטס״, באַטרעפנדיק 50 מיליאָן. סט. פּאָול, אַ שטאָט ניט גרעסער פון וויניפּעג, האָט לעצטע יאָר באַשטימט 16 מיליאָן דאָלאַר פאַר דעם צוועק — ״און מיר זעען דיך־זולמאַטאָ״, האָט מעיאָר וועב געזאָגט, ״די שטעט וואַקסן; זיי ווערן גרעסער און גרעסער. טויזנטער מענשן קומען צו יעדעס אַן יאָר און מיליאָנען דאָלאַרס ווערן אינוועסטירט פון אַבריקאַנטן און קאַפּיטאַליסטן, וואָס שאַפן אַרבעטס מעגלאַכקייטן פאַר די איינוואוינער. וואָס האָט אָבער וויניפּעג געטאָן אויף דעם געביט? — נאָרניט! — האָט דער מעיאָר לײדיג־

אַטאַוואַ וועט מער ניט אַרויסגעבן קיין אימיגראַנטן דערלויבענישן נאָך מאַי 31

מען וועט זיך דאַרפן ווענדן נאָך דערלויבנישן צו פּראָווינציעלע רעגירונגען, עס קאָן אָבער נעמען עטלאַכע חדשים, ביז זיי ווערן אַזעלכע אַרויסגעגעבן. — אונזער אַטוואַער פאַרטרעטער האָט די אינפאָרמאַציע געקראָגן אין אַן אינטערוויו מיט סאַסקאַטשעוואַנער אַרבעטס מיניסטער, ט. מאַלאַי

רעדושיינע, סאַסק. (ספּעצ. צו ״דאָס אידישע וואָרט״ פון 5. ראַזנבערג). — מאַי דעם 31טן, 1930, וועלן בטל אַלע אָפּמאַכן צווישן דער פעדעראַלער רעגירונג און די איינזאַנאַנען.

אריינגערעכנט אין דעם איז דער אָפּמאַך דורך וועלכן די איינזאַנאַנען איז געווען דערלויבט אריינצוברינגען פאַרם אַרבעטער, דינסטן און פאַרמער פון מזרח אייראָפּע, און די אָפּמאַכן מיט דער אָנגלישער רעגירונג וועגן די דריי טויזנט אָנגלישע אימיגראַנטן פאַמיליעס, די בריקע בילעטן פאַר אָנגלישע פאַרם אַרבעטער און דאָס גלייכן. דער איינציקער אָפּמאַך וועלכער בלייבט אין קראַפט איז דער, וועלכן די אָנגלישע רעגירונג האָט געמאַכט לעצטן יאָר דירעקט מיט די פּראָווינציעלע רעגירונגען וועגן דעם אריינלאָזן אין אָנגלאַנד.

מאַי דעם 31טן, 1930, נעמט איבער די פּראָווינציאַלע רעגירונג פון סאַסקאַטשעוואַן די אַרבעט פון אַרויסגעבן פּערמיטן פאַר אימיגראַנטן. איך האָב דער־פאַר היינט באַזוכט מר. טאָמאָס מאַלאַי, דער דעפּוטי מיניסטער פון אַרבעטס מעגלאַכקייטן, כדי אויסצוגעפינען ווי אַזוי דאָס וועט ווירקן אויף אידישע אימיגראַנטן וועלכע זייערע קרובים אין סאַסקעטשעוואַן ווילן אַראָפּברינגען.

מר. מאַלאַי האָט באַשטעטיקט, אַז נאָך מאַי 31טן, 1930, וועט קיין אימיגראַנט פון די ״נישט פאַרגעזעוינענע״ לענדער אריינרעכנדיק אידן, ניט קאָנען אריינקומען אין לאַנד אָן אַ פּערמיט אַרויסגעגעבן פון דער פּראָווינציעלער רעגירונג. ד. ה., אַז אַלע אידן וועלכע. ווילן אַריבער בריינגען אימיגראַנטן צי קרובים צי פאַרמערס, וועלן זיך מוזן ווענדן נאָך מאַי דעם 31טן צום דעפּאַרטמענט פון לייבאָר פון דער פּראָווינציעלער רעגירונג אין דער דזשיינע, און ניט צו מר. דזשעלי אין ווי־

ניפּעג, אָדער אין אַטאַוואַ.

די פעדעראַלע רעגירונג וועט נאָר אַריינלאָזן דעם אימיגראַנט, וועגן די פּראָווינציעלע רעגירונג וועט פריער געבן איר איינגענעם פערמיס.

אויך האָט מר. מאַלאַי געזאָגט, אַז עס איז גאַנץ מעגלאַך, אַז פאַר עטלאַכע מאָנאַטן נאָך מאַי דעם 31טן וועט ניט זיין מעגלאַך צו קריגן פערמיטן פאַר אַלעזלכע אימיגראַנטן, ווייל די נויטיקע פאָרבאַרייטונגען צווישן די פּראָווינצן און דער פעדעראַלער רעגירונג קאָנען נאָך ניט געטאָן ווערן ביז עס וועט פאָרקומען פריער אַ קאָנפערענץ פון אַלע מעב פּראָווינצן אין וויניפּעג, און נאָכדעם אַ קאָנפערענץ פון אַלע פּראָווינצן מיט דער פעדעראַלער רעגירונג.

אַנדערע רעדנער זיינען געווען סעם לאָר איס, אַב. לעווין (וועלכע האָבן גערעדט אין נאָמען פון דער ״אסאָסיאיישן״), סקידמאָר, נאָקס, אַסטאַפּטשוק, דר. בלייק און ה. הענסאָן.

אין זיין דערעפענונגס רעדע האָט דער פּאַרציצער, ה. י. ווייל־דער, אונטערגעשטראָכן דעם פאַקט, אַז די פאַרזאַמלונג האָט באַטראַכט ווערן ווי אַ אַלגעמיין בירגערלעכע, און ניט אַ פּאַרטייאישע. ער האָט באַדויערט וואָס אַלדערמאַן בלומבערג און פאָלמער זיינען ניט געווען אָנוועזנד.

רעגנס באַגריסט איבער די פריידי פּראָווינצן

נאָך אַ זומערדיקן טאָג שבת, איז וויניפּעג אין אומגעגנס באַנעצט געוואָרן זונטאָג מיט זיי ערשטע גרעסערע רעגנס פון דעם פרילינג. די רעגנס זיינען געווען גאָרניט אַזוי גרויסע ווי אין פריערדיקן יאָר, אָבער היינט זיינען געווען גאָרניט אַזוי שווערע אין אַ קעלטערער אטמאָספעראַ.

די רעגנס זיינען געווען כמעט אַלגעמיין אויף איבער גאַנץ מאַניטאָבאַ, סאַסקאַטשעוואַן און אַלבערטאַ, און אומעטום זיינען זיי באַגריסט געוואָרן, ווייל זיי וועלן טאָן אַ סך גוטס צו די פעלדער.

——(::)——

פרוי פון נייטן שטראָס געשטאָרבן

מאַמאַראָנעק, נ. י., מאַי 5. — אין עלטער פון 77 יאָר איז דאָ געשטאָרבן מרס. לינאַ גוטערס־שטראָס, פרוי פון דעם באַקאַנטן אידישן פילאַנטראָפּ, נייטן שטראָס מרס. שטראָס האָט זייער פיל אַרויסגעגעבן איר מאַן אין זיינע צאָלרייכע פילאַנטראָפּישע און ציוניסטישע אַרבעטן.

——(:-:)——

3 ביליאָן קובישע פּוס געהיליץ פּראָדוצירט אין קאַנ. אין 1928

אַטאַוואַ, מאַי 5. — קאַרנע דריי ביליאָן קובישע פּוס געהיליץ איז פּראָדוצירט געוואָרן אין קאַנאַדע אין יאָר 1928, לויט אַן אָפּשאַצונג פון דער סטאַטיסטישער ביוראָ. עס ווערט אויף אָפּגעשאַצט, אַז יאָר ווערט פאַרנינטעט פון פייער 900 מיליאָן קובישע פּוס וואָלד און 800 מיליאָן פון ווערט פאַרנינטעט פון אינקעטקען.

די נאַנצע רייכקייט פון קאַנאַדע אין וואַלד ווערט אָפּגעשאַצט אין 224 ביליאָן, 304 מיליאָן קובישע פּוס פון שטיינדיקן געהיליץ.

——(::)——

זאָגט פּאַראַוויס מלחמה צווישן פּוילן און רוסלאַנד דאָס יאָר

לאָנדאָן, מאַי 5. — אין עקסטשענדיק טעלעגראַף דעפּעשע פון ריגע מעלדעט, אַז אוגוסטוס וואָלדעמאַראָס, געוועזענער דיקטאַטאָר פון ליטע, האָט אין זיינעם אַ געשריבענעם אַרטיקל דערקלערט, אַז מלחמה צווישן פּוילן און סאָוועטן רוסלאַנד אין אומפאַרמיידלאַך. און אַז אַ קריג צווישן די צוויי לענדער וועט נאָך אויסברעכן היינטיקס יאָר.

——(:-:)——

פּרוי פון נייטן שטראָס געשטאָרבן

מאַמאַראָנעק, נ. י., מאַי 5. — אין עלטער פון 77 יאָר איז דאָ געשטאָרבן מרס. לינאַ גוטערס־שטראָס, פרוי פון דעם באַקאַנטן אידישן פילאַנטראָפּ, נייטן שטראָס מרס. שטראָס האָט זייער פיל אַרויסגעגעבן איר מאַן אין זיינע צאָלרייכע פילאַנטראָפּישע און ציוניסטישע אַרבעטן.

——(:-:)——

3 ביליאָן קובישע פּוס געהיליץ פּראָדוצירט אין קאַנ. אין 1928

אַטאַוואַ, מאַי 5. — קאַרנע דריי ביליאָן קובישע פּוס געהיליץ איז פּראָדוצירט געוואָרן אין קאַנאַדע אין יאָר 1928, לויט אַן אָפּשאַצונג פון דער סטאַטיסטישער ביוראָ. עס ווערט אויף אָפּגעשאַצט, אַז יאָר ווערט פאַרנינטעט פון פייער 900 מיליאָן קובישע פּוס וואָלד און 800 מיליאָן פון ווערט פאַרנינטעט פון אינקעטקען.

די נאַנצע רייכקייט פון קאַנאַדע אין וואַלד ווערט אָפּגעשאַצט אין 224 ביליאָן, 304 מיליאָן קובישע פּוס פון שטיינדיקן געהיליץ.

——(::)——

זאָגט פּאַראַוויס מלחמה צווישן פּוילן און רוסלאַנד דאָס יאָר

לאָנדאָן, מאַי 5. — אין עקסטשענדיק טעלעגראַף דעפּעשע פון ריגע מעלדעט, אַז אוגוסטוס וואָלדעמאַראָס, געוועזענער דיקטאַטאָר פון ליטע, האָט אין זיינעם אַ געשריבענעם אַרטיקל דערקלערט, אַז מלחמה צווישן פּוילן און סאָוועטן רוסלאַנד אין אומפאַרמיידלאַך. און אַז אַ קריג צווישן די צוויי לענדער וועט נאָך אויסברעכן היינטיקס יאָר.

——(:-:)——

פאַרזאַמלונג פון מוטער פאַראיין פון תלמוד תורה

אַ רעגלמעסיקע פאַרזאַמלונג פון מוטער פאַראיין פון ת״ת קומט פאַר היינט, 8.30 אויונט, אין ת״ת.

——(::)——

מזל־טוב

אַ טאָכטער געבאָרן צו מר. און מרס. גלוסקבערג. מוטער און קינד, אין סט. באַניפּייס האָספּיטאַל, אין בעסטן צושטאַנד.

אַ שמועס אויפן טעלעפאָן פאַר טויזנטער מיילן, לויפנדיק מיט דער שנעלקייט פון 60 מייל אַ שעה

עס איז שוין אַ פאַקט, אַז איינער קאָן פאָרן מיט דער באַן און דורכרייזן זיך דרויסן טעלעפאָן מיט דער דרויסנדיקער וועלט, בלייך ווי ער וואָלט געזעסן אין זיין היים אַדער אפיס. אין קאַנאַדע איז געווען דאָס לאַנד, וואָס האָט די ערשטע דערפירט דעם פאַרט טעלעפאָן צו פערפעקטן צושטאַנד.

דאָס בילד איבן צייגט סער הענרי טאַרנטאָן, פּרעזידענט פון די קאַנאַדער נאַציאָנאַלע אייזנבאַנען, אָנגלאַנד, פון״ם סי. עו. אַר. צוי ״אינטערנעשאָנאַל לימיטעד״, בעת דער צוג איז געלאָפן מיט דער שנעלקייט פון 60 מייל אַ שעה צווישן טאָראָנטאָ און מאָנטרעאָל. רעכטס, ביים־״סווישט באַרד״, אין דזש. סי. בורקהאַרד, הויפּט אינזשענער פון סי. עו. אַר. טעלעגראַף, וועלכער האָט אַנטוויקלט דעם באַן טעלעפאָן צו זיין פערפעקטן צושטאַנד.

נאָרט-ענדער פאַרזאַמלונג הערט אויס וויכטיקן אנאָנס פונם מעיאָר וועב, און וועט קרצלאך דורכגעפירט ווערן

מעיאָר — באשלוס איז שוין אָנגענומען געוואָרן דערקלערט

אויף דער מאַסן־פאַרזאַמלונג פון נאָרט־ענדער איינוואוינער וואָס איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן נעכטן אוונט אין שטיינמאַנס זאַל, האָט מעיאָר וועב געמאַכט די איבערראַשנדיקע דערקלערונג, אַז די פראַגע פון אַ פּלאַץ וואו די וויניפּעגער עקסיבישאָן זאָל געבויט ווערן איז ענדגילטיק באשלאָסן געוואָרן און אַז זי וועט זיין אויף איר אַלטן פּלאַץ, אויף סעלקירק עווענוי.

די פאַרזאַמלונג איז פאַררופן געוואָרן פון דער ״נאָרט ענד רייס פּעיערס אסאָסיאיישן״ איינגעטלאָך צו פאַרהאַנדלען די דאָזיקע פראַגע; ווי אַ באַאיינפלוס די שטאָט פאַרוואַלטונג און די אַנדערע פאַר־אינטערעסירטע צדדים, ווידער אויפצובויען די עקסיבישאָן אויף איר אַלטן פּלאַץ, אויף סעלקירק, און צוליב דעם צוועק זיין נעם איינגעלאָדן געוואָרן אויך מעיאָר וועב און די אַלדערמען פון נאָרט־ענד. אַלע מער און בלומבערג, אָבער די פירער פון דער ״רייס פּעיערס אסאָסיאיישן״ האָבן געוואָלט אַז די פאַרזאַמלונג זאָל טראָגן אַן אָלגעמיינעם כאַראַקטער. אַ פאַרטרעטער שאַפט פון אַלע שיכטן פון דער נאָרט ענד איז פאַררופן געוואָרן, און מר. ה. י. ווייל־דער איז איינגעלאָדן געוואָרן צו זיין דער פאַרזיצער פון דער פאַרזאַמלונג.

די וויכטיקסטע רעדע פון אוונט איז געווען פון מעיאָר וועב, וועלכער האָט דערוויזן, אַז אַלע גרויסע שטעט פון מזרח קאַנאַדע, ווי טאָראָנטאָ און מאָנטרעאָל, האָבן פאַר די לעצטע עטלעכע יאָר אַריינגעלייגט מיליאָנען דאָלאַרס אין ״סיוויק אימפּראָוועמענטס״ — שטאָטישע קאַנסטרוקציעס צו מאַכן די שטאָט שענער, באַקוועמער און מער צוציענד. פאַר די לעצטע 10 יאָר האָט טאָראָנטאָ אויסגעגעבן פאַר דעם צוועק נאָך וויניקער ווי 84 מיליאָן דאָלאַר. מאָנטרעאָל האָט אַ פּראָגראַם פאַר ״אימפּראָוועמענטס״, באַטרעפנדיק 50 מיליאָן. סט. פּאָול, אַ שטאָט ניט גרעסער פון וויניפּעג, האָט לעצטע יאָר באַשטימט 16 מיליאָן דאָלאַר פאַר דעם צוועק — ״און מיר זעען דיך־זולמאַטאָ״, האָט מעיאָר וועב געזאָגט. ״די שטעט וואַקסן; זיי ווערן גרעסער און גרעסער. טויזנטער מענשן קומען צו יעדעס יאָר און מיליאָנען דאָלאַרס ווערן אינוועסטירט פון אַבריקאַנטן און קאַפּיטאַליסטן, וואָס שאַפן אַרבעטס מעגלאַכקייטן פאַר די איינוואוינער. וואָס האָט אָבער וויניפּעג געטאָן אויף דעם געביט? — נאָרניט! — האָט דער מעיאָר לײדיג־

אַרויסגעגעבן אין אוסטראַליע קעגן אידישן קאַנ־דידאַט פאַר גאַווערנאָר דזשענעראַל

(ספּעציעלע טעלעגראַמעס צו ״דאָס אידישע וואָרט״ פון ״איטאַ״)

מעלבורן, אוסטראַליע, מאַי 5 (איטאַ). — אַ סך אוסטראַליער אָרגאַניזאַציעס, איינשליסנדיק דעם פּראָטעסטאַנטישן פאַרבאַנד, זיינען געווען פאַרטראָטן אויף אַ פאַרזאַמלונג פאַרייטאָג, מיט״ן צוועק צו אָרגאַניזירן אַ באַוועגונג אויבער״ן נאָמען לאַנד קעגן דער פּראָיעקטירטער באַשטימונג פון הויפּט־רישטער סער אייזעק אַל־פרעד אייזעקס צום פּאָסטן פון גאַווערנאָר־דזשענעראַל פון אוסטראַליע.

די באַוועגונג האָט אָבער קאָנקרעט ניט אָנגענאָמען צו טאָן מיט סער אייזעקס אַי־דישקייט, נאָר די בריטישע לאָיאַליסטן ווילן בכלל ניט האָבן קיין אוסטראַליער גאַווערנאָר דזשענעראַל. דער פירער פון דער אָפּאָזיציע האָט ביי דער פאַרזאַמלונג געזאָגט, אַז יעדער אוסטראַליער וואָס וועט

תלמוד-תורה וואָלן גע׳פּסל׳ט; נייע וועלן דורכגעפירט ווערן

אויף דער פאַרזאַמלונג פון די אַלטע דיר־רעקטאָרן פון דער ת״ת נעכטן, איז פאַר־האַנדלט געוואָרן די פראַגע פון דער ״אָנ־סטיטוציאָנאַליטעט״ פון די לעצטע וואָלן. איינקיך דירעקטאָרן האָבן באַהויפּטעט, אַז לויט דער קאָנסטיטוציע פון דער ת״ת, קאָנען עגזעקוטיוון אין דער קאָנסטיטוציע געמאַכט ווערן ערשט נאָכדעם ווי די דיר־רעקטאָרן האָבן פאַרהאַנדלט און צוגע־שטימט צו דער עגזעקוטיוון. די פאַרגעשלאָ־גענע ״אָמענדמענטס״ דאַרפן אָנגענומען ווערן מיט אַ מאַיאָריטעט פון צוויי־דריטל פון די מיטגלידער אויף דער אַלגעמיינער פאַרזאַמלונג.

ווי עס ווייזט אויס, זיינען די ״אָמענד־מענטס״ פאַרגעלייגט געוואָרן צו דער אַל־געמיינער פאַרזאַמלונג נאָך איידער זיי זיינען אָנגענומען געוואָרן פון די דירעק־טאָרן. דאָס הייסט, אַז די וואָלן זיינען אומגעזעצלאַך, און דערפאַר בטל.

די דירעקטאָרן האָבן נעכטן אָפּיציעל אָנגענומען די עגזעקוטיוון, און באַשלאָסן צו פאַרלאָזן אַ נייע אַלגעמיינע פאַראַמ־לונג אויף קומענדיקן זונטאָג, מאַי 11טן.

לויט די אָנגענומענע פון די דירעקטאָרן אָמענדמענטס (וועלכע וועלן ראַטיפיצירט ווערן אויף דער אַלגעמיינער פאַראַמלונג) וועט מען דאַרפן דערוויילן די ערשטע 4 באַאַמטע: פּרעזידענט, וויצע־פּרעזידענט, קאַסירער און סעקרעטאַר, ביי דער אַלגע־מיינער פאַרזאַמלונג. דערנאָך די איבערי־קע 36 דירעקטאָרן. די דאָזיקע 36 וועלן פון צווישן זיך דערוויילן די 11 מיטגלי־דער, וועלכע, זיי וואָמענס מיט די 4 באַאַמטע וועלן אין סיטי־האַל דוקא אַ קאָמפּרומיס?

אין — שיר ניט געזאָגט אין רויטן טייך אַריין, — אין דער ערד מיט די בייגער! מען ניט זיי דאָ אַלע בריטישע פרייהייט, און זיי ווילן נאָך האָבן די פרייהייט אויסצוקלייבן — וועמען זיי ווילן!

און ווי קען מען עס אַרויסשיקן פון לאַנד מענשן, אַ סך פון וועלכע זיינען בירגער פון לאַנד?

נאַרעטיס! יושר מיט אַזעלכע און אַזעלכע פאַררעטער? זיי ווילן רייד־דן שלעכטע רייד אויף אונז, די באַלעבאַטים פון לאַנד, און מיר זאָלן זיי געבן ברי־טישע קאָנסטיטוציעס, בריטישע פרייהייט? זאָלן זיי גיין, אַז זיי געפעלט דאָ ניט!

* * *

מעיאָר וועב איז זיכער אַ לאָיאַלער בריטישער בירגער, — פאַרט אַ געוועזע־נער סאָלדאַט און דאָס גלייכן.

אָבער צו זיין שאַנד צו די קאָמוניס־טן האָט דאָס ניט צו טאָן. אין דעם ענין וויל ער נעמען בעסער פאַר אַ ביי־שפּיל אימיגראַנט אַנדערש.

ער פאַרגעסט זיך, אַז אין אָנגלאַנד טשעפּעט מען זייער ווייניק די קאָמוניס־טן, און מען לאָזט זיי דאָרטן רייד־דן, שרייבן אין דעמאָנסטריד־ווייפּל זייערע הערצער גלוסטן, — און׳ נאַרנישט.

דוקא פון פאַרנקרייך נעמט ער אַ ביי־שפּיל: אָט, הייסט עס, פראַנקרייך האָט אַרויסגעשיקט דעם רעוואָלוציאָנערע פירער פאַר דעם ערשטן מאַי, אַט פאַרוואָס זאָלן מיר זיי אויך ניט אַרויסשיקן?

* * *

דעם אמת זאָגנדיק, איז עס ביי מיר עפּעס אַכיסל קשה דאָס וואָס מעיאָר וועב נעמט אַ ביישפּיל דוקא פון׳ם קאַטוילישן פראַנקרייך.

עפּעס איז דאָס ניט גלאַט. פאַרוואָס עפּעס ניט פון׳ם פּראָטעסטאַנטישן ענג־לאַנד?

צי האָט ער אַמאָל עפּעס ניט געמאַכט אַ נעהיימען אָפּמאַך מיט די פראַנצויזישע קאַנאַדער, מיט׳ן צוועק איבערצוזעבן קאַנאַדע אין די הענט פון׳ם פּאַבסט?

דער ענין דאַרף אויסגעפאָרשט ווערן. וואָס איז עפּעס דער קרקלוקס קלען, — זעט ער דאָ ניט די קאַטוילישע נעפּאַר?...

* * *

אָבער צו וואָס וואַרפן יוועלכן׳ס איז חשד אויף אונזער ליבן מעיאָר?

ער איז דאָך פאַרט אַ לאָיאַלער בריטי־שער, — אַ ראַיה, ער וויל אויספירן, אַז יעדער פאַראַד זאָל מוזן טראָגן אין פאַראַיס בריטישע פאָנען, ניט קיין פאַבסטלאַכע.

׳ס איז נשקשה. מיר האָבן אים געמאָגט איבערגעבן די שטאָט אין די הענט אויף אַ ווייַלע. ער וואָלט זי געמאַכט אַזוי ברי־טיש, אַז עס וואָלט דאָ קיין שריד ופליט ניט פאַרבליבן פון אַזעלכע וואָס זיינען ניט אַזוי בריטיש ווי ער . . .

אַנב - אורחא

פון מאַרק

אונזער מעיאָר האָט פיינט קאָמוניסטן, שטאַרק פיינט. בכלל האָט נאָר ליב די מענשן וואָס זיינען אַזוי הונדערט־פּראָ־צענטיק, ווי ער אַליין. אויסער קאָמוניסטן האָט ער שטאַרק פיינט אַרבעטער פירער, סיידן פון׳ם סאָרט וואָס זיינען אין אַלץ איינשטימיק מיט אים.

ווען ער, מעיאָר וועב, וואָלט געהאַט די פולע מאַכט, וואָלט שוין פון יענע ״חברה־לייט״ קיין זכר ניט געבליבן אין וויניפּעג. ער וואָלט ניט נאָר די קאָליס־ניקס, נאָר אויך די דזשאָן קווינס און די דזשעק בלומבערגס אַריינגעוואָרפן אין טייך אַריין, — און דוקא אין׳ם רעד־רי־ווער, — צובינדנדיק זיי, פריער אַ שטיין צום האַלז . . .

אָבער כאָטש ער איז אַ מעיאָר, ניט אים אָבער ליידער די קאָנסטיטוציע ניט די מאַכט דאָס צו טאָן: אַ שלעכטע קאָנ־סטיטוציע, די בריטישע!

און טאָמער האָט ער עפּעס אַמאָל אין אַ מאָמענט ווען ער האָט זיך געפילט בגילופין אויסגערעדט זיך ווענן זיין רע־ריווער פלאַן, האָט מען אים נעבאַך גע־שלעפּט אין געריכט ווי עפּעס אַ כ׳ווייס־ניט־וואָס, און דער ריכטער האָט אים גע־זאָגט מוסר, — אים, דעם מעיאָר פון ווי־ניפּעג!

* * *

אָבער פאַרט בראַנען אין זיין האַרצן אַ ברענענדיקער פייער פון האַס צו די קאָ־מוניסטן, און ער פילט, אַז עפּעס מוז געט־טאָן ווערן ווענן דעם, — און אַז ער וועט פטור ווערן פון די קאָמוניסטן, וועט ער זיך שוין דערנאָך קאָנען נעמען פאַר די אַנדערע ״פאַדרעטער״, די קווינס און די בלומבערגס, וואָס ליגן אים אויף אַט־דאָ־אַ.

ווי זשע ווערט מען פאַרט פטור פון די קאָמוניסטן? — ניין, אין דער־רייווער קאָן מען ניט: עס פּאַסט ניט פאַר׳ן — נעריכט . . .

׳ס איז ליידער אַ לאַנד פון געזעץ און אָרדענונג, און, ווי די הענט זאָלן ניט בייי־סען צו באַנען אַן אומגעזעצלאַכקייט, מוז מען זיך צוריקהאַלטן.

דאַרף מען, הייסט עס, טאָן על־פּי גע־זעץ.

און מעיאָר וועב שלאָגט איצט פאַר אַ ״בייַלאָ״, אַז קאָמוניסטן זאָלן ניט טאָרן דערוויילן ווערן צו וועלכן׳ס איז אמת אין שטאָט־ראַט.

און ווייטער קאָן מען דאָ ניט נייַן, — מוז מען זיך, הייסט עס, ווענדן צו דער רעגירונג מיט דער בקשה, אַז מען זאָל ביי אונז זאָגן ווי ביי לייטן, — דעפּאַר־טירן די חברה־לייט צוריק פון וואַנען זיי קומען.

דאָס איז וואָס אונזער מעיאָר פלאַנע־וועט איצט צו טאָן אין די אינטערעסן פון שטאָט. דערנאָך וועלן מיר פסתמא שוין נעמען זיך פאַר די קלענערע פאַרטרעטער פון דער אינדעפּענדענט לייבאָר פּאַרטי.

* * *

און וואָס וועגן די פאַר טויזנט בירגער פון שטאָט וואָס קאָנען וועלן פאַרטראָטן ווערן אין סיטי־האַל דוקא אַ קאָמפּ־ניסט?

אין — שיר ניט געזאָגט אין רויטן טייך אַריין, — אין דער ערד מיט די בייגער! מען ניט זיי דאָ אַלע בריטישע פרייהייט, און זיי ווילן נאָך האָבן די פרייהייט אויסצוקלייבן — וועמען זיי ווילן!

נאַרעטיס! יושר מיט אַזעלכע און אַזעלכע פאַררעטער? זיי ווילן רייד־דן שלעכטע רייד אויף אונז, די באַלעבאַטים פון לאַנד, און מיר זאָלן זיי געבן ברי־טישע קאָנסטיטוציעס, בריטישע פרייהייט? זאָלן זיי גיין, אַז זיי געפעלט דאָ ניט!

* * *

מעיאָר וועב איז זיכער אַ לאָיאַלער בריטי־שער בירגער, — פאַרט אַ געוועזע־נער סאָלדאַט און דאָס גלייכן.

אָבער צו זיין שאַנד צו די קאָמוניס־טן האָט דאָס ניט צו טאָן. אין דעם ענין וויל ער נעמען בעסער פאַר אַ ביי־שפּיל אימיגראַנט אַנדערש.

ער פאַרגעסט זיך, אַז אין ענגלאַנד טשעפּעט מען זייער ווייניק די קאָמוניס־טן, און מען לאָזט זיי דאָרטן רייד־דן, שרייבן אין דעמאָנסטריד־ווייפּל זייערע הערצער גלוסטן, — און׳ נאַרנישט.

דוקא פון פאַרנקרייך נעמט ער אַ ביי־שפּיל: אָט, הייסט עס, פראַנקרייך האָט אַרויסגעשיקט דעם רעוואָלוציאָנערע פירער פאַר דעם ערשטן מאַי, אַט פאַרוואָס זאָלן מיר זיי אויך ניט אַרויסשיקן?

* * *

דעם אמת זאָגנדיק, איז עס ביי מיר עפּעס אַכיסל קשה דאָס וואָס מעיאָר וועב נעמט אַ ביישפּיל דוקא פון׳ם קאַטוילישן פראַנקרייך.

עפּעס איז דאָס ניט גלאַט. פאַרוואָס עפּעס ניט פון׳ם פּראָטעסטאַנטישן ענג־לאַנד?

צי האָט ער אַמאָל עפּעס ניט געמאַכט אַ נעהיימען אָפּמאַך מיט די פראַנצויזישע קאַנאַדער, מיט׳ן צוועק איבערצוזעבן קאַנאַדע אין די הענט פון׳ם פּאַבסט?

דער ענין דאַרף אויסגעפאָרשט ווערן. וואָס איז עפּעס דער קרקלוקס קלען, — זעט ער דאָ ניט די קאַטוילישע נעפּאַר?...

* * *

אָבער צו וואָס וואַרפן יוועלכן׳ס איז חשד אויף אונזער ליבן מעיאָר?

ער איז דאָך פאַרט אַ לאָיאַלער בריטי־שער, — אַ ראַיה, ער וויל אויספירן, אַז יעדער פאַראַד זאָל מוזן טראָגן אין פאַראַיס בריטישע פאָנען, ניט קיין פאַבסטלאַכע.

׳ס איז נשקשה. מיר האָבן אים געמאָגט איבערגעבן די שטאָט אין די הענט אויף אַ ווייַלע. ער וואָלט זי געמאַכט אַזוי ברי־טיש, אַז עס וואָלט דאָ קיין שריד ופליט ניט פאַרבליבן פון אַזעלכע וואָס זיינען ניט אַזוי בריטיש ווי ער . . .

מאַניטאָבער יערלאַכע מוזיקאַלישע פייערונג אָנגעפאַנגען זיך היינט

היינט, צען אַזייגער אינדערפרי, האָט זיך אָנגעפאַנגען אין וויניפּעג דער צוועלפטער יערלאַכער מאַניטאָבער מוזיקאַלישער קאָנקורס פייערונג, און וועט פאָרגעזעצט ווען יערן טאָג (אויסער זונטאָג) ביז דעם 17טן מאַי.

פאַר דעם צוועק זיינען, אַזוי ווי אין יעדן פריעריקן יאָר, איינגעלאָדן געוואָרן דריי ״אַרזשודיקיטאָרס״ (ריכטער) פון ענגלאַנד, און איינער פון טאָראָנטאָ.

אַרום צוועלף טויזנט נפשות, פון קינ־דער פון פינף יאָר אַלט, ביז דערוואַקסענע אין יעדן עלטער, באַטייליקן זיך אין דעם קאָנקורס, וואָס באַשטייט פון שול־כאָרן און אַנדערע פאַרשיידענע כאָרן, סאָלאָ־נעזאַנג פון פאַרשיידענע שטימען און מו־זיקאַלישע אינסטרומענטן: פידל, פּיאַנאָ, וויאָלאָנטשעלאָ, פלייט, קלאַרנעט, קאָרנעט און אַנדערע אינסטרומענטן, איינשליסיק דיק אָרקעסטערס און פאַרשיידענע אַנדע־רע צווייגן פון מוזיק.

א באַדייטנדיקע צאָל אידישע קינדער זיינען פאַרטראָטן אין דעם דאָזיקן קאָנ־קורס אין כמעט אַלע אָפּטיילונגען.

דער קאָנקורס קומט פאַר יערן טאָג אין סענטראַל טשוירטש, און אין ״מוזיק און אַרטס״ געביידע, אויף בראָדוויי עווע, און יעדן אוונט אין סענטראַל טשוירטש.

שבת, דעם 17טן מאַי, 8 אַזייגער אין אוונט, וועט אין וואָקער טעאַטער פאַרקו־מען אַ קאָנצערט פון אַלע געוווינער פון די ערשטע פּריזן.

——(::)——

י. מ. ה. א. געווינען ערשטע שפּיל פון סעזאָן

דער עפענונג פון׳ם ספּאָרט סעזאָן איז געווען מזל׳דיק פאַר די הינע י. מ. ה. א. לעצטן שבת נאָכמיטאָג, ווען די י. מ. ה. א. ״טים״ (צווייטע דיוויזיע) האָט גע־שלאָגן די ״נידערלענדס״ מיט 4 פּונקטן צו גאָרניש. די פאַרטיע איז געווען זייער אַן אינטערעסאַנטע.

אַטאַוואַ וועט מער ניט אַרויסגעבן קיין אימיגראַנטן דערלויבענישן נאָך מאַי 31

מ

THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
דאָס אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Est. 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

דאָנינגס בודושעט

אין זיין בודושעט רעדע לעצטן דאָנערשטאָג, האָט דער פינאַנץ־מיניסטער, טשארלס א. דאָנינג, באַטאָנט עטלאַכע מאָל, אז "מיר פירן ניט קיין טאריף מלחמה מיט אימעצן", אַנצייגנדיק דערביי אויף די קאַטאַסטראָפאַלע פאָלגן צו וועלכע טאריף־מלחמות פירן זייער אָפט.

דאָס איז, אייגנטלאַך, אין דער ליניע פון דער פּאָליטיק פון דער לי־בעראַלער פּאַרטיי, — ניט צו רעכענען זיך מיט די טאריף פּאָליטיק פון אַנדערע לענדער, נאָר בלויז מיט די עקאָנאָמישע אינטערעסן פון לאַנד גופא. אָבער וואָס די ליבעראַלע פּאָליטיק זאָל ניט זיין אין זיי מר. דאָנינג זאָל ניט האָבן באַטאָנט אז ער צילט ניט דעם בודושעט קעגן קיינעם, וועלן אָבער די פאַראייניקטע שטאַטן אין אַים זיכער זעען אין אקט פון נקמה קעגן די טאַ־ריפן, וואָס זיי האָבן נאָר־וואָס איינגעפירט קעגן קאַנאַדע, — זיי וועלן זעען און מוזן שווייגן, ווייל זיי האָבן עס כשר פאַרדינט. האָוועוערט אדמיניסטראַ־ציע קאָן דאָך ניט פאָדערן קיין בעסערע באַהאַנדלונג מצד קאַנאַדע, ווי זי האָט אויסגעפיילט צו קאַנאַדע.

האָט מר. דאָנינג אונטער דער מאסקע פון שיינע רייד, טאַקע געהאַט אין זינען צו צאָלן אַמעריקע מיט איר איינענער מטבע? דער אָפּאָזיציע פירער, מר. בענעט, האָט אין זיין ערשטער קריטיק פון דעם בודושעט טאַקע טריאומפירנדיק באַמערקט, אז מר. דאָנינג האָט אָנגענומען דעם קאָנסער־וואַטיוון שטאַנדפּונקט פון "א ציגל פאַר א צינגל", אינ'ם טאריף. באַזונדערס שטיצט ער זיך אין דער פאַל אויף מר. דאָנינגס "קאַנטרוויילינג טאריף" אויף א צאָל אַרטיקלען, וואָס אַמעריקע האָט נאָר־וואָס געהעכערט זייער טאריף, באַשטימענדיק אויף זיי א באַטרעפנדיקן טאריף.

עס איז אָבער קיין ספק ניט, אז מר. דאָנינג וועט האָבן גענוג אַרגו־מענטן צו באַשטעטיקן זיין שיטה, אז די טאריפן זיינען נאָר אויסגערעכנט אין די אינטערעסן פונ'ם קאַנאַדער האַנדל, און ניט כדי צו שלאָגן אימעצן א קלאַפּ פאַר א קלאַפּ. אויב ער וויל אָפּציען א טייל פון דעם אַמעריקאַנער האַנדל צו דער אימפּעריע בכלל און צו גרויס־בריטאַניע בפרט, זאָל עס זיין בלויז דערפאַר, ווייל די אימפּעריע איז דער נאַטירלאַכסטער מאַרק פאַר דעם איבערפלוס פון קאַנאַדער פּראָדוקטן, פאַר וועלכע דער אַמעריקאַנער מאַרק איז לעצטנס באַשריינקט געוואָרן א דאַנק הואָווערס נייע טאריפן.

אָבער פונ'ם שטאַנדפּונקט פון קאַנאַדער באַפעלקערונג בכלל זיינען ניט וויכטיק אַזוי מר. דאָנינגס מאָטיוון, ווי די ווירקונג וואָס זיינע האַנד־לונגען וועלן האָבן אויף דעם קאַנאַדער האַנדל און אויף די פרייזן פון פּראָ־דוקטן פאַר'ן געבריוכער.

דאָס איז דערווייל אָבער ניט איינגאַנצן קלאָר. דער בודושעט באַרירט די טאריפן פון קאַרגע זעקס הונדערט אַרטיקלען. פאַרקלענערנדיק אָדער פאַרגרעסערנדיק די אַלגעמיינע טאריפן פון די דאָזיקע אַרטיקלען, און ענ־דערנדיק די בריטישע פּאַרצונ־טאריפן בכלל, אין דער נידריקערער ריכטונג. די ווירקונג פון די דאָזיקע ענדערונגען וועט אָבער ניט זיין אַלעמאָל די זעלבע, און וועט אָפּהייננגען אַן דער קאָנקורענץ פעאיקייט פון בריטישע און אפשר אויך איראָפּייאישע פאַבריקאַנטן מיט די אַמעריקאַנער.

זאָלן די לעצטע ניט קאָנען ווי געהעריק באַנוצן זיך מיט די פאַרצונ־טאריפן, וועט דאָס דאַן בלויז מיינען, אז די באַטרעפנדיקע אַרטיקלען וועלן געהעכערט ווערן אין פרייז פאַר'ן געברויכער. און דאָס איז דאָך פונקט דאָס פאַרערטע צו וואָס מר. דאָנינג האָט געשטרעבט אין זיין בודושעט.

זאָלן אָבער די בריטישע פאַבריקאַנטן קאָנען אויסנוצן אויף א געהע־ריקן אופן די פאַרצונ־טאריפן, און געוויינען א גרעסערן חלק פונ'ם קאַנאַדער מאַרק, דאַן וועט מר. דאָנינג זיין צופרידן דערגרייכט. דאָס וועט מן הסתם פאַרלייכטערן פאַר קאַנאַדע אַראָפּצובריינגען איר איבערפלוס פון פּראָדוקטן אויף דעם פרייען בריטישן מאַרק.

* * * *

די טאריף ענדערונגען זיינען זיכער דער וויכטיקסטער טייל פון מר. דאָנינגס בודושעט.

די אַנדערע ענדערונגען פון באַדייטונג באַציען זיך אויף דער פאַר־קלענערונג פונ'ם פאַרקויף־שטייער פון דעם בודושעט טאַקע נייע הכנסה־שטייער הנחות פאַר די קלענערע פאַרדינער.

ניט געקוקט אויף דער שלעכטער געריכטעניש און דעם קריזיס אינ'ם לויפנדיקן פינאַנציעלן יאָר, איז ער אָבער דורכגעמאַכט געוואָרן מיט אַן עודף (סורפּלוס) פון 44 מיליאָן דאָלאַר. דאָס האָט דערלויבט דער רעגירונג צו מאַכן אייניקע נייע פאַרקלענערונגען פון שטייערן פאַר'ן קומענדיקן יאָר.

וואָס ס'איז באַזונדערס כדאי צו באַמערקן איז, וואָס כמעט האַלב פון קאַנאַדער בודושעט גייט אויף צאָלן צינזן אויף מלוכה חובות און פענסיעס און שטיצע צו סאָלדאַטן און זייערע פאַמיליעס. דאָס איז דער ריזיקער פרייז וואָס מיר צאָלן און מיו' וועלן נאָך לאַנג דאַרפן צאָלן פאַר דער גרויסער מלח־מה אין וועלכער מיר האָבן זיך באַטייליקט. דאָס איז א פאַקט, וועלכער דאַרף ביי אונז אָפּשלאָגן וועלכן ס'איז חשק צו מלחמה אין דער צוקונפט.

אַמעריקאַנער געשעפטסלייט קעגן דער פאַרם ביורא

אויב הואָווערס אדמיניסטראַציע האָט עטוואָס אויפגעטאָן פאַר די פאַרמערס, איז דאָס זיכער נאָר דורך די נייע טאריפן אויף פאַרם פּראָדוקטן, וואָס ווערן באַגלייט מיט הויכע טאריפן אויף פאַבריצירטע אַרטיקלען, וועל־כע דער פאַרמער דאַרף קויפן. פאַר אָט די טאריפן וועט דער אַמעריקאַנער פאַרמער דאַרפן באַצאָלן מיט פּראָצענטן אויף די זאַכן וואָס ער דאַרף קויפן. וואו די הואָווער אדמיניסטראַציע האָט יא עפּעס ממשות'דיקעס געטאָן פאַר דעם פאַרמער, איז דורך דער פאַרם ביורא.

די דאָזיקע ביורא אַרבעט אַן ערך אויפ'ן פּרינציפּ פון דעם קאַנאַדער ווייץ־פול. זי באַשיצט דעם פאַרמער פון א צוואַנג פאַרקויף פון זיין תבואה אויף א נידעריקן מאַרק. זי גיט הונדערטער מיליאָנען דאָלאַר אין הלוואות צו די פאַרמערס אויף זייער תבואה, דערלויבנדיק זיי צו האַלטן זי פאַר בעסערע פּריזן, און אַרויסלאָזן די תבואה אויפ'ן מאַרק אין די גינסטיקערע מאָמענטן.

נאָטירלאַך, שניידט זיך די פאַרם ביורא דערמיט איין אין די אינטע־רעסן פון די תבואה הענדלער. זי באַרויבט זיי נעבאַך פון דער געלעגנהייט צו קויפן דאַן וועגן די פאַרמערס זיינען צוגעקוועטשט צום וואַנט פאַר'ן געלט, און דערנאָך שניידן פּראָפיטן וועגן דער מאַרק וועגן געהעכערט.

דער אַמעריקאַנער "טשיימבער אָף קאָמערס" האָט דערפאַר די טעג אָנגענומען א פּראָטעסט רעזאָלוציע קעגן די מעטאָדן פון דער פאַרם־ביורא, און דערקלערט א קאַמף קעגן זיי. דאָס הייסט דאָך, אז די רעגירונג באַנוצט זיך מיט'ן פאָלקס געלט אויף אָנפירן אַן אומישער'דיקע קאָנקורענץ קעגן פּרי־וואַטע געשעפטן! — דאָס זיינען אַן ערך די זעלבע אַרגומענטן, מיט וועל־כע מען קעמפט ביי אונז קעגן דעם ווייץ־פול.

מיר קאָנען זיך פאַרשטעלן, אז הואָווערס אדמיניסטראַציע זאָל זיין אין פולער סימפּאַטיע מיט די נעבאַך געקרייצוידעטע פּריוואַטע האַנדלס אינ־טערעסן, וועלכע ווערן באַרויבט דורך דער פאַרם־ביורא אין דער מעגלאַכ־קייטצו שינדן א הויט פונ'ם פאַרמער. אָבער עפּעס האָט זי דאָך צוגעזאָגט צו די פאַרמערס, און עפּעס מוז זי זיי דאָך געבן, — פריער אָדער שפּעטער וועלן דאָך מוזן קומען נייע וואַלן . . .

הואָווערס אדמיניסטראַציע וועט דערפאַר אין דעם איצטיקן מאָמענט פון קריזיס אין דער פאַרם אינדוסטריע מוז האַלטן זיך מיט דער פאַרם־ביו־ראַ. מען קאָן אָבער זיין זיכער, אז זי וועט זי אויפגעבן אַזוי שנעל ווי זי וועט קאָנען צוואַוואַרפן דעם פאַרמער עפּעס אַן אַנדער ביינדל.

ליידן און פריידן פון אונגאַרישן אידנטום

(ספּעצ. פאַר ד. א. וו. דורך "איטא")
פון א. לוי

די לאַגע אין אונגאַרן האָט זיך אין אַל־געמיין באַרואיקט. פּאָליטיש און סאָציאַל איז די קאָנסאָלידירונג אין לאַנד היבש ווייט פאָרטגעשריטן. שווער איז נאָך אַלץ דער עקאָנאָמישער קריזיס וועלכער ליגט בעיקר אויף די פּלייצעס פון מיטלשטאַנד און פאַדערט כסדר נייע און שווערע קר־בנות ספּעציעל צווישן אידישע סוחרים.

צוויי יובילייאָומס פון דער לעצטער צייט האָבן אַרויסגערופן א סומאַרישן אי־בערבליק איבער דער לאַגע פון דעם אונ־גאַרישן אידנטום. דער פּופּעץ יאָריקער יובילייאָס־נומער פון דער אידישער וואָ־כנבלאַט "ענענלעזטעע" וועמעס פּוב־ליציסטישע און פּאָליטישע טעטיקייט עס איז געווען געווידמעט דער אידישער גלייכבאַרעכטיקונג אין אונגאַרן, איז א וואַנדערבאַרער דאָקומענט פון דער אַנט־וויקלונג פון אונגאַרישן אידנטום ביז'ן בית'ן סוף פון דער וועלט קריג. מען קאָן פון דעם פאַראַלעל אַרויסדרינגען א נייע באַשטעטיקונג, אז ס'איז אין קיין לאַנד באַשטעטיקונג, אז ס'איז אין קיין לאַנד ניט פאַראַן קיין זיכערקייט פאַר אידישער גלייכבאַרעכטיקונג און אידישן וואַיל־שטאַנד. אפילו דאָרט, וואו די אַסימילאַ־ציע האָט געקאָנט טריאומפירן דורך באַ־גלייכן די אידישע באַפעלקערונג מיט פו־לער ביירגערלאַכער גלייכבאַרעכטיקונג ניט בלויז אויף עקאָנאָמישן, נאָר אויף פּאָליטי־שען און סאָציאַלן געביט, איז געגנוג עדות אַן געפערלאַכער ווייזונג פון אינטערנאַצי־אָנאַלן שטורעם, כדי איבערצוקערן די גאַנ־צע אידישע לאַגע מיט'ן קאָפּ אַראָפּ.

פון א לאַנד מיט אידישע מיניסטערן איז פּלוצלונג אויסגעוואַקסן א פּאָליטי־שער קורס, וואו די אידישע באַפעלקערונג האָט פאַרלוירן אַלע רעכט און אפילו די פּרימיטיוווסטע מענלאַכקייט פון נאַקעטן לעבן. ניט ווייניקער ווי כמעט 12 יאָר בלוטיקע רדיפות און שווערע קאַמפן זיי־נען נויטיק געווען, ביז ס'איז ווידער אָר־גרייכט געוואָרן דער היינטיקער צושטאַנד פון לעבנסזיכערקייט און בירגערלאַכע גע־זעץ־באַרעכטיקונג אויף פאַר דער אידישער באַפעלקערונג. דערווייל איז מען גליקלאַך, וואָס מען האָלט שוין ווידער דאָרט, וואו מען איז געשטאַנען מיט פערציק יאָר צור־ריק. מ'איז אומצופרידן וואָס אונגאַרישע שטאַטסמענער און פירנדיקע נאַצ. עקאָ־נאָמען הויבן זיך אָן פריש דערמאָנען אָן דעם גוואַלדיקן אַנטייל, וואָס די אידן האָבן גענאָמען אין אונגאַרן'ס קולטורלען און סאָ־ציאַל עקאָנאָמישן אויפשטייג פאַר'ן קריג, ווייל די שלעכטע עקאָנאָמישע סיטואַציע צווינגט די פאַראַנטוואָרטלאַכע מלוכה־קעפּ אויפצוזעהן דעם נאַצנ־אונגאַרישן פאַלק דעם סוד, אז די באַנייאונג און ווידער־אויפבאַו פון לאַנד'ס נויטיקע זיך זייער אין דער מיטערבעט פון די "ביגרער מיט דער אידישער רעליגיע."

דער צענטראַלער יובילייאָס פון רייכס־פאַרוועזער האַרטהיס ממשלה איז נאָך א בעסערער שפּיגל פאַר דער דאָזיקער אַנט־וויקלונג. אידן זיינען זייער א דאַנקבאַר פאָלק און דאַרום האָבן זיי גערן פאַרגעסן די בייזקייטן פון דעם רעזשים־אַנפאַנג און אַלע האָבן ערלאַך און אויפריכטיק מיטגע־פּראָוועט די פאַראַדן פון דעם דאָזיקן יו־ביליאָס. די פילע צרות האָבן ניט אָפּ־געשוואַכט אויף א האָר דעם שטאַרקן אונ־גאַרישן פאַטריאָטיזם ביי דער אידישער באַפעלקערונג. נאָר אַזא הייסער פאַטריאָ־טיזם האָט זיי געקאָנט געבן סיי דעם כח אויסצוהאַלטן דעם געפערלאַכן אַנטיסעמי־טישן שטורם סיי פון דעם גלויבן און די האָפענונג, אז דאָס אונגאַרישע פאָלק וועט זיך נים לאָזן האַלטן אייביק אויף דער אַנ־טיסעמיטישער קייט און די אירנפרעסערי־שע מיילער וועלן מיט דער צייט פאַרלירן די ציינער. דערביי האָט דאָס אונגאַרישע אידנטום אַרויסגעגעבן פון זיך אַליין אַזעלכע מוטיקע און העלדישע קעמפער ווי דר. וואַזשאַני און פויל סאַנדאָר, וועלכע האָבן זיך מיט זייערע איינענע קערפּערס קענג־געשטעלט דעם שונא, ביז ער האָט אויס־געשלאָסן אַלע גיפטיקע פאַלן און האָט געמוזט אָפּטרעטן פון קאַמף פלאַץ. עס איז דאַרום ניט קיין וואונדער וואָס פויל סאַנ־דאָר'ס זיבעציקסטער געבורטסטאָג ווערט נראַד איצט געפייערט מיט אַזא אַלגעמיי־נער ליבע און פאַרהערונג אפילו צווישן קריסטלאַכע קרייזן. אויך די אַנשטענדיקע געבילדעטע קריסטן פילן און אַנערקענען, אז פויל סאַנדאָר האָט מיט זיין גוואַלדי־קען קאַמף קעגן דעם אַנטיסעמיטיזם אויך געראַטעוועט דעם כבוד פון אונגאַרן, וועל־כעס איז דאַכאַלט שיר אונטערגעגאַנגען אין אומשולדיקן בלוט פון אידישע פאַט־ראַמען.

פאַקטיש האָט דאָס אונגאַרישע אידנ־טום פאַרבונדן מיט הארטיס יובילייאָ א נייע האָפענונג אויף א געראַנטיקייט אקט וועלכער האָט געדאַרפט פאַרריכטן א שווערע זינד פון דער רעגירונג לגבי די אידן. מ'פּילט' עס אין דער געדריקטער שטימונג פון אונגאַרישן אידנטום, נאָכ'ן דאָזיקן שטאַטס־יובילייאָ, אז די דאָזיקע האָפענונג, וועלכע איז געווען טאַקע א מין הבטחה, איז ניט דערפילט געוואָרן.

ביי דער אַנדער־רעפאָרם האָט מען זיך נוקפּ געווען בעיקר אָן אידישע ערד־באַזי־צער. ביי פיל האָט מען אוועקגענומען ביז צום לעצטן יאָך ערד, א טייל פון דעם דאָזיקן האַלב אָדער גאַנץ אומזיסט קאַנ־פיסקירטן באָדן איז באַשטימט געוואָרן קרינגס־העלדן אין נאַציאָנאַלן העלדן־קאַ־פּיטאָל.

אַצינד איז דער יובילייאָ אַריבער און דאָס פאַרשפּרעכן פון דער רעגירונג איז ניט מקוים געוואָרן. עס הייסט כולמרשט עס איז בלויז אָפּגעלייגט געוואָרן אויף א שפּעטערער בעסערער געלעגנהייט, ווייל אַנטיסעמיטישע קרייזן האָבן געסטראַשעט מיט סקאַנדאַלן און דאָס וואָלט געווען פאַרשוועכט דעם איינהיטיקן נאַציאָנאַלן פאַראַ־ד פון הארטס יובילייאָ. אַזוי צי אַזוי, דאָס אונגאַרישע אידנטום פילט זיך אויפ־סניי זייער שטאַרק געקרייַנקט פון דער פרישער עולה. פאַראַן אידישע קרייזן וואָס פילן שווערער ווי די נאָך אַלץ אַנ־האַלטנדיקע אַנטיסעמיטישע עקאָנאָמישע פּאָליטיק פון איינצעלנע מיניסטעריומס, וועלכע רואינירט פולקאָם דעם אידישן מיטלשטאַנד.

אויפ'ן עקאָנאָמישן פעלד וויל די אונ־גאַרישע אידן ניט פאַרצווייפלט ווערן. זיי גלויבן און זיינען איבערצייגט, אז זיי וועלן אויך שטילערהייט איבערלעבן דעם ווירטשאַפטלאַכן אַנטיסעמיטיזם, הגם ער ווערט אפיציעל געשטיצט. אָבער אין מאָ־ראַלישע און רעליגיעזע קריינודעם (די אונ־גאַרישע אידן באַטראַכטן זיך נאָך אַלץ אַלס אידן בלויז פון רעליגיעזן, אָבער ניט פון נאַציאָנאַלן שטאַנדפּונקט) וועלן זיי ניט אויפהערן צו פירן דעם פאַרבי־טערסטן קאַמף. אויך עפנטלאַך, ביז עס וועט זיי געלינגען צו דערגרייכן צוריק כאַטש האַלבוועגס דעם שטאַנד פון פאַר'ן קריג. אומקערן זיך פולקאָם צום אַמאָליקן בריינען מצב פון גלייכבאַרעכטיקונג — גלויבן היינט ניט אפילו די אַסימילירטע אָפּטימיסטן.

(איטא).

גרעסטער נאַטור וואונדער אויף דער וועלט אַנטדעקט ביי אונז אין אַמעריקע

פון א. גערבאָוואי

דערציילט אַן אַלטע לעגענדע:

ווען פּלוטאָ, דער גאָט פון גהינום אָדער פון דער אונטערוועלט ביי די פאַרצייטיקע גריכן, האָט דערזעען די שיינע פּערסעפאָ־נע — די טאָכטער פון צעאוס און דעמע־טער — האָט ער זיך גלייך פאַרליבט אין איר און האָט איר אַוועקגעשלעפּט מיט זיך אין זיין אונטערערדישער וועלט, אָיבער וועלכער ער האָט געהערשט.

די ערשטע פאָר חדשים פון פּערסעפּאָנס פאַרוויילן אין דער פינסטערן אונטערער־דישן קעניגרייך, האָבן זייער שלעכט גע־ווירקט אויף איר געזונט און אויף איר זעלטענער שיינקייט. זי איז געווען בלאַס און אָפּגעצערט. האָט פאַראַן דעם גלאַנץ פון איר שיינקייט אין איז געווען מעלאַנכאָליש. האָט פּלוטאָ באַמערקט אַז מען זאָל פאַר זיין קעניגס אויסבויען א ספּעציעלע הייל, דער שענסטער פּאַלאַץ וואָס די וועלט האָט אַמאָל געזעען. די וועגס פון אָט דער אונטערערדישער הייל האָבן געזאָלט אָפּשפּיגלען אין זיך די זעלטענע שיינקייט פון פּערסעפּאָנע'ן, מיט איין וואָרט, דאָס האָט געזאָלט זיין דאָס אייגיקע פּלאַץ פון ליכט און שיינייט אין פּלוטאָ'ס אונטערערדישן קעניגרייך.

באַלויכטן האָט אָט דער אונטערערדי־שער פּאַלאַץ געדאַרפט זיין פון געפרוירענע גאָס לבנה ליכט. די וועגס האָבן מיט זיך געדאַרפט פאַרשטעלן די לעצטע שטראַלן פון דער פאַרגייענדער זון; דאָס מעבל האָט באַדאַרפט זיין אַזוי ווייס ווי די ווייסקייט פון אַלאַבאַסטער'שע פליגלען און די אַבציירונגען האָבן געמוזט פינקלען ווי ברי־ליאַנטן.

און אין אָט דעם פּאַלאַץ האָט פּערסע־פאָנען געדאַרפט פאַרבייטן די ליכטיקע וועלט און די שיינקייט אויף דעם אַלימ־פּיק וואו זי איז געבאָרן געוואָרן צווישן די אַנדערע גריכישע געטער און האָט צווי־שען זיי געלעבט.

האָבן מענשן טויזנטער יאָרן זיך צור־געהערט צו אָט דער דאָזיקער לעגענדע און זיך בשום אופן ניט געקאָנט פאַרשטעלן ווי אַזוי אָט דער אויסטערלישער פּאַלאַץ פון דער אונטערערדישער קעניגרייך האָט באַמאָל געדאַרפט אויסזעען. וועגס וואָס שטראַלן מיט די פאַרבן פון דער פאַר־גייענדער זון; מעבל אין ווייס ווי די ווייסקייט פון מאַלאַבאַסטער'שע פליגל און באַצירונגען וואָס פינקלען ווי בריליאַנטן.

אָבער וואו אָט דער לעגענדאַרישער פּאַ־לאַץ געפינט זיך, האָט קיינער ניט גע־וואוסט. ערגעץ אין דעם אונטערערדישן קעניגרייך פון דעם גריכישן גהינום גאָט פּלוטאָ. איז דאָרט, וואו די אַסימילאַ־ציע האָט געקאָנט אויסבויען אַן אַנדערן־אַלץ־גענדע, געבליבן ניט מער ווי א לעגענדע.

ווייסט מען ער היום ניט ווי אַזוי די לעגענדע איז געבאָרן געוואָרן און צו דיר באַשרייבונג פון אָט דעם זעלטענעם אונ־טערערדישן פּאַלאַץ זיינען ריינע פיקציע וואָס איז געבאָרן געוואָרן אין דער רייכער פאַנטאַזיע פון א פאַרצייטיקן גריך, אָדער האָט אַשטר ערגעץ אין דער נאַטור געזע־ען אַן אַנדייטונג פון אַזא וואונדערלאַכער שיינקייט וואָס האָט אים דערמעגלאַכט זיך פאַרצושטעלן און באַשרייבן דעם דאָזיקן פּאַלאַץ וואָס איז געווען. די וועגס פון אָט דער אונטערערדישער הייל האָבן געזאָלט אָפּשפּיגלען אין זיך דאָס אייגיקע פּלאַץ פון ליכט און שיינייט אין פּלוטאָ'ס אונטערערדישן קעניגרייך.

באַלויכטן האָט אָט דער אונטערערדי־שער פּאַלאַץ געדאַרפט זיין פון געפרוירענע גאָס לבנה ליכט. די וועגס האָבן מיט זיך געדאַרפט פאַרשטעלן די לעצטע שטראַלן פון דער פאַרגייענדער זון; דאָס מעבל האָט באַדאַרפט זיין אַזוי ווייס ווי די ווייסקייט פון אַלאַבאַסטער'שע פליגלען און די אַבציירונגען האָבן געמוזט פינקלען ווי ברי־ליאַנטן.

און אין אָט דעם פּאַלאַץ האָט פּערסע־פאָנען געדאַרפט פאַרבייטן די ליכטיקע וועלט און די שיינקייט אויף דעם אַלימ־פּיק וואו זי איז געבאָרן געוואָרן צווישן די אַנדערע גריכישע געטער און האָט צווי־שען זיי געלעבט.

האָבן מענשן טויזנטער יאָרן זיך צור־געהערט צו אָט דער דאָזיקער לעגענדע און זיך בשום אופן ניט געקאָנט פאַרשטעלן ווי אַזוי אָט דער אויסטערלישער פּאַלאַץ פון דער אונטערערדישער קעניגרייך האָט באַמאָל געדאַרפט אויסזעען. וועגס וואָס שטראַלן מיט די פאַרבן פון דער פאַר־גייענדער זון; מעבל אין ווייס ווי די ווייסקייט פון מאַלאַבאַסטער'שע פליגל און באַצירונגען וואָס פינקלען ווי בריליאַנטן.

אָבער וואו אָט דער לעגענדאַרישער פּאַ־לאַץ געפינט זיך, האָט קיינער ניט גע־וואוסט. ערגעץ אין דעם גריכישן גהינום גאָט פּלוטאָ. איז דאָרט, וואו די אַסימילאַ־ציע האָט געקאָנט אויסבויען אַן אַנדערן־אַלץ־גענדע, געבליבן ניט מער ווי א לעגענדע.

ווייסט מען ער היום ניט ווי אַזוי די לעגענדע איז געבאָרן געוואָרן און צו דיר באַשרייבונג פון אָט דעם זעלטענעם אונ־טערערדישן פּאַלאַץ זיינען ריינע פיקציע וואָס איז געבאָרן געוואָרן אין דער רייכער פאַנטאַזיע פון א פאַרצייטיקן גריך, אָדער האָט אַשטר ערגעץ אין דער נאַטור געזע־ען אַן אַנדייטונג פון אַזא וואונדערלאַכער שיינקייט וואָס האָט אים דערמעגלאַכט זיך פאַרצושטעלן און באַשרייבן דעם דאָזיקן פּאַלאַץ וואָס איז געווען. די וועגס פון אָט דער אונטערערדישער הייל האָבן געזאָלט אָפּשפּיגלען אין זיך דאָס אייגיקע פּלאַץ פון ליכט און שיינייט אין פּלוטאָ'ס אונטערערדישן קעניגרייך.

באַלויכטן האָט אָט דער אונטערערדי־שער פּאַלאַץ געדאַרפט זיין פון געפרוירענע גאָס לבנה ליכט. די וועגס האָבן מיט זיך געדאַרפט פאַרשטעלן די לעצטע שטראַלן פון דער פאַרגייענדער זון; דאָס מעבל האָט באַדאַרפט זיין אַזוי ווייס ווי די ווייסקייט פון אַלאַבאַסטער'שע פליגלען און די אַבציירונגען האָבן געמוזט פינקלען ווי ברי־ליאַנטן.

און אין אָט דעם פּאַלאַץ האָט פּערסע־פאָנען געדאַרפט פאַרבייטן די ליכטיקע וועלט און די שיינקייט אויף דעם אַלימ־פּיק וואו זי איז געבאָרן געוואָרן צווישן די אַנדערע גריכישע געטער און האָט צווי־שען זיי געלעבט.

האָבן מענשן טויזנטער יאָרן זיך צור־געהערט צו אָט דער דאָזיקער לעגענדע און זיך בשום אופן ניט געקאָנט פאַרשטעלן ווי אַזוי אָט דער אויסטערלישער פּאַלאַץ פון דער אונטערערדישער קעניגרייך האָט באַמאָל געדאַרפט אויסזעען. וועגס וואָס שטראַלן מיט די פאַרבן פון דער פאַר־גייענדער זון; מעבל אין ווייס ווי די ווייסקייט פון מאַלאַבאַסטער'שע פליגל און באַצירונגען וואָס פינקלען ווי בריליאַנטן.

אָבער וואו אָט דער לעגענדאַרישער פּאַ־לאַץ געפינט זיך, האָט קיינער ניט גע־וואוסט. ערגעץ אין דעם גריכישן גהינום גאָט פּלוטאָ. איז דאָרט, וואו די אַסימילאַ־ציע האָט געקאָנט אויסבויען אַן אַנדערן־אַלץ־גענדע, געבליבן ניט מער ווי א לעגענדע.

ווייסט מען ער היום ניט ווי אַזוי די לעגענדע איז געבאָרן געוואָרן און צו דיר באַשרייבונג פון אָט דעם זעלטענעם אונ־טערערדישן פּאַלאַץ זיינען ריינע פיקציע וואָס איז געבאָרן געוואָרן אין דער רייכער פאַנטאַזיע פון א פאַרצייטיקן גריך, אָדער האָט אַשטר ערגעץ אין דער נאַטור געזע־ען אַן אַנדייטונג פון אַזא וואונדערלאַכער שיינקייט וואָס האָט אים דערמעגלאַכט זיך פאַרצושטעלן און באַשרייבן דעם דאָזיקן פּאַלאַץ וואָס איז געווען. די וועגס פון אָט דער אונטערערדישער הייל האָבן געזאָלט אָפּשפּיגלען אין זיך דאָס אייגיקע פּלאַץ פון ליכט און שיינייט אין פּלוטאָ'ס אונטערערדישן קעניגרייך.

באַלויכטן האָט אָט דער אונטערערדי־שער פּאַלאַץ געדאַרפט זיין פון געפרוירענע גאָס לבנה ליכט. די וועגס האָבן מיט זיך געדאַרפט פאַרשטעלן די לעצטע שטראַלן פון דער פאַרגייענדער זון; דאָס מעבל האָט באַדאַרפט זיין אַזוי ווייס ווי די ווייסקייט פון מאַלאַבאַסטער'שע פליגל

אין שטראָם פון לעבן

שפּאַנענדער ראָמאַן פון דעם אידישן לעבן אין אָסטעריקע
פון דר. ל. בּ־ן

(פאָרטזעצונג)

און אַלע האָבן איר אָנגעקוקט פאַרוואונדערט, און אסתר, ווי פאַרזאָרגט זי איז געווען, האָט אַ שמייכל געטאָן, וואָרום זי האָט זיך גלייך אָנגעשטויסן ווער דער חתן איז. און זי האָט געפרעגט:

— טאַטע? ווער איז דער חתן?

— מיסטער פערלמוטער — האָט שאַסקע געענטפערט און האָט אויפגעהויבן די אויגן.

עני האָט אויסגעשריען:

— ווי איז מיר, טאַנטע שאַסקע, די ווייב איז דאָך ביי אים ניט לאַנג געשטאָרבן!

— וועל מיר אפּוואַרטן אַ יאָר, ער קאָן זיך דאָך ניט באַגראָבן לעבעדיקער הייד! און די עופּלאַך דאַרפן דאָך האָבן אַ מאַמע'ן . . .

אסתר האָט זיך אָנגערופן:

— דו האָסט דאָך אָבער מיר געזאָגט, אַז ער איז אַ קראַנקער, קוים וואָס ער לעבט . . .

— איך וועל אויף אים גוט אַכטונג געבן — האָט שאַסקע געענטפערט — און ער וועט ביי מיר שווער ניט אַרבעטן, און קינדער דאַרפן האָבן אַ מאַמען צי ניין?

— צוליב די קינדער ווילסט מיט אים חתונה האָבן? משוגענע! — האָט רויטינטשיק אַ געשריי געטאָן.

— צוליב די קינדער און צוליב אים אויך. ער געפעלט מיר.

— קריג זיך עפּעס אַ ביזנעסמאַן, איך וועל דיר געבן נדן. וואָס הייסט דו וועסט חתונה האָבן מיט אַן אַרימען אַרבעטער?

זי האָט געענטפערט:

— דו וועסט געבן געלט, וועט ער ניט זיין קיין אַרבעטער.

קיין פּעני וועל איך אפילו ניט געבן.

— וועט דזשאַו געבן. און דו וועסט אויך געבן. מיר קומט. איך האָב גענוג געאַרבעט ביי דיר!

זי האָט זיך פּלוצלונג צעוויינט און זי איז אַרויסגעלאָפן פון דעם צימער.

— וואָס וויינט זי, די משוגענע? —

האָט רובינטשיק זיך אָנגערופן.

— זי איז געראָבן. אַז יענער געפעלט איר, האָט קיינער קיין רעכט ניט זיך אַריינמישן, און געלט דאַרפסטו איר אויך געבן, זי האָט גענוג געאַרבעט ביי אונז אין הויז . . .

רובינטשיק האָט זיך אומגעדולדיק אַ כאַפּ געטאָן:

— זע, נאָר, זע! וואָס דען, איך וועל איר ניט געבן קיין געלט? איך וועל געבן, נעבן, אָבן דער אַרבעטער, וועט איר דער אויך ניט זיין ביי מיר. דו דאַרפסט מיך ניט לערנען, וואָס צו טאָן . . .

— איך וועל זעען אַז דזשאַו זאָל איר אויך שטיצן — האָט עני געזאָגט.

רובינטשיק האָט זיך אויפגעהויבן.

— וואו איז זי, די משוגענע? זאָל זי כאָטש מיר דערציילן וואָס דאָס איז פאַר אַ מין בריאַה אירער . . . שאַסקע!

— האָט ער איר אַ רוף געטאָן, און איז פונ'ם צימער אַרויסגעלאָפן.

9

אויף מאָרגן איז עני אויעקגעפאָרן אין די בערג, אסתר האָט איר באַגלייט צום דיפּאָ. רויטי איז אין דער היים געבליבן, ווייל איר פריינדין עלענאָרא כאַווקין איז צו איר געקומען.

עלענאָר האָט איר גאָרניט דערקאָנט. די שטיפערן רויטי האָט אויסגעזעען צעטראָגן, אומעטיק, האָט אַזוי מיר געמייכלט, און אירע אויגן, וואָס פריער האָט דאָס לעבן אין זיי אַרומגעשפּרונגען ווי אַ יונגער קעלבל אויף אַ גרינער לאָנקע, האָבן איצט געקוקט אַזוי אומבאַהאָלפן און צעטומלט, ווי ביי אַ קינד, וואָס האָט זיין וועג פאַרלאָרן . . .

— וואָס איז דיר, רויטי? — האָט די בלאָנדע עלענאָר זיך געוואונדערט — פאַרוואָס זעסטו אויס אַזוי?

— גאָרניט — האָט רויטי שטיל געענטפערט — אומעטיק אביסל.

— אומעטיק?

— זייער אומעטיק. קום עלענאָר, מיר וועלן שפּאַצירן אַל . . .

זיי האָבן אַ ווײַלע געשפּילט באַל פאַר דער הויז, און מיט אמאָל האָט רויטי אַ וואָרף געטאָן דעם באַל אויפ'ן גאַנג און שטיל געזאָגט:

— נעגוג, איך האָב ניט קיין געדולד. קום עלענאָר, מיר וועלן זיך בעסער דורכגיין.

— צום פאַרק?

— צום פאַרק.

זיי זיינען אַוועק איבער'ן ווייסן וועג צווישן די בוימער פונ'ם בולווארד.

— וואָס ביזטו אַזוי צעטראָגן, רויטי?

— האָט עלענאָר ווידער געפרעגט, רויטי האָט איר ניט געענטפערט.

— טו אַ שמייכל, רויטי, מיר ווערט אויף אומעטיק — האָט די באַלאָנדע געלאַכט זיך דאָן אָנגערופן.

רויטי האָט ניט אַ שמייכל געטאָן. זי האָט אַ קוק געטאָן אויף איר פריינדין און געפרעגט:

— דו ווייסט ניט עלענאָר, ווי לאַנג דאַרף געדויערן די רייזע פון נויראָרק אין נויראָרלינס?

— איך ווייס ניט.

— און ווי לאַנג געדויערט אַ בריוו פון דאָרט?

עלענאָר האָט אַ צי געטאָן מיט די אקסלען.

— איך ווייס ניט. פאַרוואָס פרעגסטו דאָס, רויטי?

— פאַרוואָס איך פרעג דאָס? — האָט רויטי פאַרטראַכט איבערגעדרעט — און, פּלוצלונג, האָט זי זיך אונטערבראָכן און צוגעלייגט:

— קום צוריק, עפּעס בין איך היינט אַזוי מיד . . .

זיי האָבן זיך צוריקגעקערט. אין אַ ווײַלע אַרום איז רויטי געזעסן אין איר צימער ביים טיש און האָט צעטראָגן געצייכנט עפּעס מיט אַ בלײַ־פעדער. עלענאָר האָט נאָכגעקוקט ווי זי צייכנט. דאַן האָט זי זיך אָנגערופן:

— דאָס איז מר. ראַבינס!

דאָס האָט נעשווינגן און די האָט ווייטער געצייכנט מיט אַ צעטראָגענער מינע. דאַן האָט זי אַרויסגעמורמלט:

— היינט איז ערשט דער צווייטער טאָג . . .

— וואָס זאָגסטו, רויטי?

— דריי טעג, דאַכט זיך געדויערט אַהין די רייזע . . .

— וואוהין?

רויטי האָט ניט געענטפערט, זי האָט געגומען אַ צווייטן בויגן פּאַפּיר און זי האָט ווייטער געצייכנט.

עלענאָר האָט זיך דאַן אָנגערופן:

— זע נאָר, איינס, צוויי, דריי קעפּ. און אַלץ פון מר. ראַבינס'ן! פאַרוואָס צייכנסטו דוקא אים, רויטי?

רויטי האָט אַרויסגערעדט:

— דו דערקענסט אים?

— נעווים — זייער לעבעדיק . . .

רויטי האָט אַ שאָקל געטאָן מיט'ן קאָפּ.

— ניין.

— פאַרוואָס?

— גאָרניט עגלאַך צו אים . . . עס פעלט . . .

— וואָס פעלט, רויטי? ?. . .

— זיין שמייכל, זיין בליק און . . . עס טויג ניט!

זי האָט אַ וואָרף געטאָן דעם בלײַ־פעדער און זי האָט זיך אויפגעהויבן.

עלענאָר איז געבליבן זיצן און האָט איר נאָכגעקוקט מיט אירע אויגן. דאַן האָט זי אַרויסגערעדט מיט אַ שמייכל:

— זאָג מיר דעם אמת, רויטי, דו ביזט פאַרליבט?

רויטי האָט זיך אַ צאַפּל געטאָן, אַזוי ווי פון אַן עלעקטרישן שטראָם באַריר־מ, און די האָט אָנגעקוקט איר חבר'טע מיט גרויסע אויגן.

— פאַרליבט? — האָט זי נאָכגעדערט אויף איר חבר'טע מעכאַניש, און איר קול האָט איר אַליין געקלונגען ווי פון הינטער אַ וואַנט . . .

און עלענאָר האָט ווייטער גערעדט:

— איך וואָלט געקאָנט שווערן, אַז דו ביזט פאַרליבט. ווער איז ער, רויטי? . . .

און פּלוצלונג, אַזוי ווי פאַר רויטי'ס אויגן וואָלט אַ טונקעלער שלייער צעריסן אַן אַנדערע נעמט עס אַרום הונדערט און צוואַנציק יאָר, איך האָב זיך באַנוצט מיט דעם דורכשניט.

דערפאַר טאַקע קאָנען וויסנשאַפטסלייט אויסרעכנדיק וויפיל קיוביש אינטשעס עס געפינט זיך אין דעם גרעסטן אָפּאַן אַלץ אַזאַ הייל, קומען צום שלוס וויפיל יאָרן עס האָבן גענומען דער נאַטור צו שאַפן איר וועדק. און אויף דעם סכּד פון דערוויילינקע אויספאָרשונגען זיינען וויסנ־שאַפטסלייט געקומען צום שלוס אַז עס האָט גענומען דער נאַטור אַמווייניקסטן זעכציק מיליאָן יאָר צו שאַפן דעם וואונ־דער וואָס איז איצט באַקאַנט אַלס די קאָרלסבאַד הייל, אָדער ווי ניקעלסאָן וויל זי אָנרופן און מיט רעכט — "דער פאַלאַך פון פערסעפאָנע".

די וואונדער וואָס־ניקעלסאָן דערציילט פון דער דאָזיקער גוואַלדיק גרויסער הייל איז גאָרניט צו באַשרייבן. ער האָט דאָרט געפונען "צימערן" פון פאַרשיידענע גרויס־סען. אין איין "צימער" אַזאַ איז דער פון דער נאַטור אויסגעאַרבעטער קופּאַל אין אַמאָל־דיקן אַמאָל־דיקן אַמאָל־דיקן

סאַלאַדאַ

רעדוצירט דעם פּרייז אויף

10 סענט א פונט

בראון לייבל איצט 50ס. א פונט

אַלע אַנדערע לייבלס רעדוצירט 5 סענט א פונט

צו דער פאַבליק — די דאָזיקע פּרייזן זיינען ווירקזאַם איצט. צאָלט ניט מער

צוליב דער האַנדלונג פון דער רעגירונג אין אפשאפ די דיוטי אויף בריטיש געוואַסענע טייען אין א נידעריקערן מאַרקעט אויף געוויסע סאָרטן טיי, זיינען מיר צוגעדרונגען צו נעבן אונזערע קאַסטאָמערס דעם גאַנצן בענעפיט פון דער דאָזיקער איינשפּאַרונג באַלד. צום באַהויערן אין דער מאַרקעט אויף די פיינסטע קוואַליטעט טייען געשטיגן, און דערפאַר קאָנען מיר ניט דערציילן אונזערע אַנדערע סאָרטן מער ווי אויף פינף סענט א פונט.

צו דעם ריטייל גראָסערי טרייד

ווי געוויינלאַך וועלן מיר אייך באַשיצן אַנטקעגן פאַרלוסטן אויף סאַלאַדאַ טיי דורך דיסקאַנטירן אייך פאַר איין סטאַק וואָס איר האָט, אַזוי אַז איר קאָנט באַלד אָנהייבן צו פאַרקויפן אויף די נייע פּרייזן. פאַרמעס וועלן געשיקט צו אייך פאַר דעם צוועק. דערפאַר שיקט ניט קיין טיי צוריק צו אונז.

GIBSON PATERSON LIMITED, WINNIPEG

אגענטן פאַר

SALADA TEA COMPANY OF CANADA LIMITED

בלוטיקע טעג

ראַמאַן פון אידישן לעבן אין דער צייט פון די ערשטע יאָרן פון דער וועלט מלחמה

פון י. נאָרמאַן

(פאַרטזעצונג)

און דאָ האָט זיך דערהערט די ציטערנדיקע שטימע פון דעם רב, א טיפל יאָריקער מאַן מיט א דאַרן און בלאַסן פּנים און מיט פייערדיקע אויגן.

— אידן — האָט ער געוואָרנט דעם עולם — נאָט האָט אויסגעגאָסן זיין צאָרן אויף אַלע מענשן און די אידן ליידן מער פון אַלעמען; אָבער ווען דער נאָר צעט כלל איז אין א צרה, טאָ מיט וועלכען זכות האָבן מיר נעקאָנט פאַדערן, אַז מיר אַליין זאָלן בלייבן פאַרשוינט? בלייבט דערפאַר רואיק אויף אייערע פּלעצער, פאַרלירט ניט דעם קאָפּ, באַגייט ניט קיין נאַרישקייטן, ע סאַיז היינט יום־כּפּור און צוזאַמען מיט אַלע אידן מוזן מיר גלויבן, אַז דער נאָט פון אברהם, יצחק און יעקב וועט ניט באַגיין קיין אומגערעכטיקייט.

אויף דעם עולם האָבן דעם רב׳ס ווערטער געמאַכט א טיפן איינדרוק. אַלע זיינען געבליבן רואיק מיט איינגעהאַלטענע אָטעמס. קיינער האָט ניט געוואָגט צו רירן מיט קיין גליד, נאָר ניט רואיק איז געבליבן שמואל פרידלאַנדער, וועלכער האָט זיך מיט אימפּעט א שפּאַר געטאָן פון זיין מזרח „שטאָב" דורך דעם המון צו דאַמיניק׳ן.

שמואל פרידלאַנדער איז געווען ניט נאָר דער שענסטער באַלעבאָס פון לאַווין, זאָנדערן אויף איינער פון די שענסטע סטע און באַקאַנטסטע אידן פון דער גרעסערניץ. און עס איז ניט געווען קיין אַנדער איד, וועלכער האָט דורכגעמאַכט אַזאַ שטורמדיקן לעבן מיט אַזוי פיל דערפאַרונגען ווי שמואל פרידלאַנדער.

עס זיינען געווען צייטן, ווען ער איז געווען א מיליאָנער, און עס זיינען ווי דער געווען צייטן, ווען אין הויז איז ביי אים ניט געווען קיין שטיקל ברויט. עס איז געווען א צייט, ווען ער איז געווען דער גרויסער סוחר מיט איינגעגעבן שיפן, מיט איינגעגעבן באַנען און מיט גרויסע געשעפטן אין פאַרשיידענע לענדער און עס איז ווידער געווען א צייט, ווען ער האָט געמוזט פאַרקויפן די טייערסטע ספרים, ווייל אין זיין הויז האָט מען געפרירט און געהונגערט.

אָבער אין אַלע צייטן, אפילו אין זיין גרעסטער נויט, איז ער געבליבן שמואל פרידלאַנדער, דער עכטער אידישער אַרייסטאָקראַט, שטאָלץ, און אין דער זעלבער צייט פריינטלאַך; שטרענג און דאָך גוטמוטיק. אפילו ווען ער איז געווען א שרעקלאַכער יורד האָט די גאַנצע שטעטעל פאַר אים געהאַט דרך ארץ.

עס האָט אויסגעזעען אַזוי ווי אין שמואל פרידלאַנדער האָט זיך פאַרקערפּערט דער שיקזאַל פון זיין פאָלק. זיין לעבנס שיפל איז קיינמאָל ניט געפאָרן אויף רואיקע וואַסער, נאָר שטענדיק האָט זי זיך געוואָרפן, געטרייסלט, און גאַנץ אָפט האָט זיך גערראַכט, אַז אַט־אַט פאַרזינקט זי גאָר צום אָפּגרונט.

דאָס איז געווען ביי אים ניט נאָר אין זיין געשעפטלאַכן לעבן, נאָר אויך אין זיין גייסטיקן לעבן.

שמואל פרידלאַנדער איז געווען א גרויסער למדן, א גרויסער קאָנער אין אידישער השכלה, אָבער א גרויסער צווייפלער. ער האָט קיינמאָל ביי זיך ניט געקאָנט אָפּשטימען וואָס ער איז. צי איז ער א פרומער איד, א גלויביקער, צי איז ער א פרייער, אַן אַפּיקורוס.

עס זיינען געווען ביי אים צייטן ווען ער האָט אָפּגעהיט די קלעגסטע אידישע מנהגים, ווי דער פרומסטער איד, און עס זיינען געווען צייטן, ווען ער האָט געזוכט צו באַווייזן דעם רב, אַז די גאַנצע תורת משה איז א לעגענדע און אַז דער תלמוד איז אַן אומגליק פאַר אידן.

און אַזוי ווי ער אַליין האָט געלעבט מיט א צערטסענער נשמה, ניט וויסנדיק וואָס ער איז, אַזוי האָט ער אויך געהאַדעוועט זיין איינציקן זון הערמאַן און זיין איינציקע טאָכטער רחל. ער האָט זיי געלערנט אידיש, און דאָך האָט ער זיי ניט געוואָלט מאַכן פאַר אידן. ער האָט פיל מער געוואָלט אַז זיי זאָלן זיך מישן צווישן קריסטן, צווישן די דייטשן, צווישן וועלכע ער אַליין האָט געלעבט אַלע זיינע יאָרן, וואָרום קיין לאַווין, צו זיין פרוי, וועלכע איז געווען אַן איינפאַכע אידענע, פלעגט שמואל פרידלאַנדער קומען נאָר אויף אַלע ימים־טובים.

די דאָזיקע דערציאונג וואָס שמואל פרידלאַנדער האָט געגעבן זיינע קינדער, האָט געבראַכט דערצו, דאָס הערמאַן, וועלכער האָט שטודירט אין מינכען, האָט זיך איינגעאַכט דערווייטערט פון אידן. ער האָט זיך פאַרליבט אין א רייכער דייטשקע, פון אריסטאָקראַטישע עלטערן און ער האָט זיך צוליב איר געשמד׳ט, אַבער ווען עס איז געקומען צו שמואל פרידלאַנדער די נאָכריכט אַזוי זיין זון איז געוואָרן א קריסט, האָט ער זיך דערפילט אַזוי ווי א דונער וואָלט אים איינגעשלאָגען. שמואל פרידלאַנדער וועלכער האָט ניט געוואָלט גלויבן אין אידישקייט, האָט נאָך ווייניקער געגלויבט אין קריסטענטום. דער אמת איז, אַז דער קריסטלאַכער גלויבן איז געווען אין זיינע אויגן אַזוי נידעריק, דאָס ער האָט אפילו אין אים ניט געוואָלט זוכן אפילו קיינע פעלערן ווי ער האָט געזוכט אין דעם אידישן גלויבן.

און זיינער א זון איז געוואָרן א קריסט.

שמואל פרידלאַנדערס צאָרן האָט דערויבער ניט געהאַט קיין גרענץ. ער האָט זיין זון פאַרשטויסן און מער ניט געוואָלט הערן פון אים. ער האָט געשוואָרן אַז פרידלאַנדערס א זון קאָן נאָר זיין א איד אָדער א טויטער.

אָבער זייט דאַמאָלסט האָט ער אַליין זיך שטאַרק געענדערט. דער אייביקער צווייפלער איז געוואָרן א הייסער איד, און זיין גאַנצע ליבע, וואָס ער האָט געהאַט צו הערמאַנ׳ען, האָט ער איבערגעטראָגן אויף זיין איינציקער טאָכטער, אויף זיין שיינער רחל, וועלכע איז איצט געווען זיין איינציקע טרייסט אויף דער עלטער.

און אַט פאַרוואָס ער איז געוואָרן אַזוי גוואַלדיק דערשיטערט ווען ער האָט דערהערט אַז רחל איז ניטאָ, זי איז אָנטלאָפן.

— וואָס זאָגסטו? — האָט ער אויסגעשריען זיך צושפּאַרנדיק צום שבת־גוי,

— רחל איז ניטאָ? זי איז אַנטלאָפן? דו מוזט זיין שכור, דאָס איז דאָך אומעגלעך!

— ווי איך בין א איד, זי איז אַנטלאָפן! — האָט דער שבת־גוי זיך געשוואָרן, די דייטשן זיינען אייער הויז באַפאַלן, האָבן דאָרטן אַלעס איבערגעקערט קאַפּויר.

— וואָס דערציילסטו מיר פון די דייטשן? און וואָס אַרט מיר פאַר מיין הויז? — האָט פרידלאַנדער אויסגערופן פאַרצווייפלט, — רחל, וואו איז מיין רחל? זאָג מיר דעם אמת, דאַמיניק, זי איז אַנטלאָפן?

— אַנטלאָפן, — האָט דאַמיניק צוגעשאָקלט מיט׳ן קאָפּ.

— אָבער פאַרוואָס איז זי אַנטלאָפן? פון וועמען איז אַנטלאָפן? און פון וואָנען האָט זי געוואוסט צו אַנטלויפן? — האָט דער אויפגערעגטער פאָטער אים באַשטורמט מיט פראַגן.

דאַמיניק האָט זיך נאָר געקראַצט דעם קאָפּ. עס זיינען געווען פאַר אים צופיל פראַגן אויף איין מאָל, און ער האָט ניט געוואוסט פון וואַנען אָנצופאַנגען צו דערציילן.

אונטערדעסן האָט די נאָכריכט, אַז רחל פרידלאַנדער איז אַנטלאָפן, שנעל ווי א בליץ זיך פאַרשפּרייט פון איין ווינקל פון דער מאַנסבלישער שול ביז צום צווייטן. דאָן האָט עס דערגרייכט ביז דער ווייבערשער שול, וואו צווישן די פרויען האָט זיך אויך געפונען שמואל פרידלאַנדערס פרוי, און דערהערנדיק די שרעקלאַכע בשורה אַז איר שיינע טאָכטער איז אַנטלאָפן — האָט זי נאָר אַוועקגע׳חלש׳ט.

עס איז געוואָרן א טומל. דער גרויסער שרעק, וואָס יעדער איד האָט פריער געזוכט צו דערשטיקן אין זיך, צוליב דעם רב׳ס וואָרנונג, איז איצט געקומען צום אויסברוך. אין דער ווייבערשער שול אין אַנטשטאַנען א ווילדער פּאַניק, און אַלע צוזאַמען האָבן זיך א שפּאַר געטאָן צום אַרויסגאַנג.

קוים אָבער האָבן זייגעגעפנט די טיר, אַלס זיי האָבן דערהערט א דונערשטימע:

— צוריק אידן, אויף דעם באַפעל פון פון דעם אָבערסט קאָמאַנדיר, מוזט איר רואיק זיין!

די גאַנצע שול אידן זיינען טאַקע געבליבן רואיק, פאַרשטיינערט, נאָר אייניקע זיינען דאָך געווען אַזוי אויפגערעגט דאָס זיי האָבן דאָך געוואָלט אַרויסלויפן, זיך ניט קימערנדיק, ווען דעם באַפעל, אָבער האָט די זעלבע שטימע ווילד געשריען:

— פאַרראַטטע אידן, איר לומפּיקעס פאַלק, צוריק, אָדער זיי וועלן זיין טויט!

די בייזע שטימע האָט געהערט צו דעם קאַרפּאַראַל, וועלכער איז צוזאַמען מיט א שטאַרקער וואַך געשיקט געוואָרן פון דעם קאָמאַנדיר באַראָן ווערנער, צו ברייגנען דעם רב און שמואל פרידלאַנדער אויף א פאַרהער וועגן דער קלאַגע פון פאַן בושעווסקי.

ווען די לאַווינער אידן, דערשראָקן פון דעם קאַרפּאַראַלס געשריי, האָבן זיך צוזאַמענגעדריקט אין די ווינקעלאַך פון שול, איז דער דייטשער באַאַמטער אַריינגעקומען און ער האָט ווידער אויף דעם באַפעל פון דעם קאָמאַנדיר געפאָרערט, מען זאָל אים זאָגן, ווער עס איז דער רב און שמואל פרידלאַנדער.

קיינער פון דער גרויסער אידישער קהלה האָט ניט געעפנט דעם מויל, אום אַרויסצוגעבן די צוויי אידישע פאַרשטיצונגען; יעדער איז געשטאַנען שטום און איז געווען אַנטשלאָסן צו שווייגן, ווען ער זאָל אפילו דאַרפן באַצאָלן מיט זיין לעבן; אָבער דאָ האָבן דער בלאַסער, און דאַרער רב, און דער הויך געוואַקסענער אָנגעזעענער פרידלאַנדער אַליין זיך אַרויסגערוקט פון דער פאַרזאַמלונג און זיינען צוגעקומען צו דעם קאַרפּאַראַל.

(פאַרטזעצונג — סטמ)

יעקב משה מיכאַנאָווסקי ע״ה

מיר דריקן אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיל צו זיין פרוי און קינדער און צו דער גאַנצער פאַמיליע אויף דעם פאַרלוסט פון זייער ליבן מאַן און פאָטער מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. ג. גאָלדין
און טאָכטער

יעקב משה מיכאַנאָווסקי ע״ה

מיט געבויגענע קעפּ שטייען מיר ביים פרישן קבר פון אונזער פאַרשטאָרבענעם פריינט און מיר טרייערן מיט מיט זיין גאַנצער פאַמיליע אין זייער גרויסן פאַרלוסט. מיר ווינשן זיין פרוי און קינדער געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. שטיימאַן
און פאַמיליע
456 פּרינסעסס עווענו.

יעקב משה מיכאַנאָווסקי ע״ה

צו חברה מיכאַנאָווסקי אין אירע קינדער און צו דער גאַנצער פאַמיליע דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל אין זייער פאַרלוסט. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

פּיאַנערן פרויען קלוב

דבורה לאה פינסקי ע״ה
(עדמאָנטאָן)

מיר דריקן אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיל צו דער גאַנצער פאַמיליע אין זייער גרויסן פאַרלוסט. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. ג. ווייַנבערג
דר. און מרס. ל. רודין

משה בוקאָווסקי ע״ה

צו זיין פרוי און קינדער און צו דער גאַנצער פאַמיליע דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל אין זייער גרויסן פאַרלוסט. מיר ווינשן זיי געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס. ש. גאָלד
367 באַיד עוועניו

משה בוקאָווסקי ע״ה

אין טיפן טרויער דריקן מיר אויס אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו דער פרוי און קינדער און צו דער גאַנצער פאַמיליע אין זייער גרויסן פאַרלוסט. מיר ווינשן זיי אַלעמען געטרייסט צו ווערן און מער פון קיין צער ניט וויסן.

מר. און מרס.
דזשייקאָב פישקער
טעאַראָר, סאַסק.

אנאָנס

צו אַלע מיינע פריינט און קאַסטאָמערס

איך מאַך דערמיט באַקאַנט אַז איך בין צוריק עטאַבלירט אין מיין אָפּיס, און איך האָף אַז איר וועט מיך ווידער פאַטראָניזירן ווי איר האָט דאָס געטאָן אין דער פאַרגאַנגענהייט מיט דער פאַרזיכערונג צו געבן אייך אַלעמען פּערזענלאַכע און ריכטיקע באַהאַנדלונג.

משה קאַהן

AMERICAN FUR COMPANY LTD.

157-159 RUPERT ST. WINNIPEG

היינט אויף דער ראַדיאָ

CKY
ווינניפּעג
8.00—מוזיקאַלישע פּראָגראַם.
9.00—פּיטשור.

CNRW 780
ווינניפּעג
7.00—טיוואַלי אָרגאַן, סטודיע פּראָגראַם.

CJRW 499.7
פלעמינג
5.40—מוזיק.
6.00—אַנקל פּיטער.

CJGX 650
יאָרקטאָן
7.15—פריירי פאַרמערס ראַדיאָ שעה.

WOW 590
6.00—אָמאַהאַ. שטימע פון פיירסטאָנ.

WBBM 770
6.30—שיקאַגאָ. מוזיקאַל. פּראָגראַם.

WTAM 1070
7.30—קליוולאַנד. מאַטאַרס פּאָרטי.

WLW 700
8.00—סינסינאַטי. פאַרשייד. פּראָגראַם.

WMAQ 670
8.00—שיקאַגאָ. בוירנס פּראָגראַם.
8.30—שיקאַגאָ. מוזיקאַל. פּראָגראַם.

WGN 720
9.30—שיקאַגאָ. אָרקעסטער.

WIBO 560
9.30—טאַנץ מוזיק.

KMOX 1090
10.00—סט. לואיס. טאַנץ מוזיק.

WMAQ 670
10.00—שיקאַגאָ. טאַנץ מוזיק.

WENR 870
10.00—שיקאַגאָ. וואַדעוויל.

WLW 700
11.00—סינסינאַטי. קלאַסיקס.

WBBM 770
11.00—שיקאַגאָ. טאַנץ מוזיק.

NEW PALACE THEATRE
היינט, מאָרגן און מיטוואָך
„דיזראַעלי"
אויך א ריידנדע קאַמעדיע, פאַקס נייעס און פּיטשורעטס

פּיאַנאָ רעסייטל
פון עלטערע פּיופּלס פון
לידא אַמאַנסקי
ראָיאַל אַלעקסאַנדרא האָטעל
קאָלאָניאַל רום
היינט
מאָנטאָג דעם 5טן מאַי
8.15 אָוונט

פרויען!
אויס „ראָנס" אין סילקענע זאַכן
מאַכט זיי געדויערן איבער צוויי מאָל אויפיעל און שטענדיק אויסזען ווי ניי. לאָזט אונז אייך ווייזן ווי אַזוי קומט, שרייבט אָדער טעלעפאָנירט
614 SOMERSET BLOCK
PHONE 28 889

בעסטע דריי קלינינג און פּרעסינג אין שטאָט
צו די ביליקסטע פּרייזן
ביי
פּערטדאַיוואָרקס
(פּאַרטנאַי ברידער)
אין דעם נייעם בראַנטש אין דער נאַרט ענד
808 מיין סטריט
אונטער דער פאַרוואַלטונג פון
משה פאַלסקי, מענעדזשער
סוטס געפּרעסט 35c
סוטס דריי קלינד אין געפּרעסט $1.00
אונזער אַרבעט איז נאַראַנטירט אין אַלע אונזערע בראַנטשעס
Perth Dye Works
Limited
(פּאַרטנאַי ברידער)
PHONE 55 188 808 MAIN ST.
„די הויז פון סערוויס"
PHONE 37 266
482-4 Portage Ave., cor. Good
PHONE 55 200
1062 Main St., cor. Alfred
PHONE 42 328
238 Lilac St., cor. Corydon

Classified Section קלאַסיפייד סעקשען

ספּעציעלע פּרייזן פאַר אַרוועטייזינג אין דער קלאַסיפיצירטער אָפּטיילונג:

איין מאָל, 5 ס. פּער „אַנייט ליין"		פאַר 3 מאָנאַטן,	$2.15 „
פאַר א וואָר, 20 ס „		פאַר 6 מאָנאַטן,	$4.00 „
פאַר א מאָנאַט, 75 ס. „		פאַר 1 יאָר,	$7.50 „

:: צו פאַרקויפן :: FOR SALE

8 רום הויז, פולי מאָדערן, אויף פינגשינג אין ערשטן און צווייטן פלאָר. 2 פייער פּלייסעס. אויף פלאַרס דאונסטערס און אָפּסטערס. גרויסע ליכטיקע רומס. הייסע וואַסער באַהייצונג. גאַראַזש, גרויסער לאָט. קאַטידראַל עוועניו, ניט ווייט פון מיין סטריט. פּרייז $6.500. א גרויסער סנעפּ.

6 רום הויז, פולי מאָדערן, מיט א גרויסען לאָט און גאַראַזש, ניט ווייט פון מיין סטריט. פּרייז $2.800. אַן אויסערגעוויינלאַכע מציאה.

סוויטס צו פאַרענטן אין פאַרשיידענע אָפּאַרטמענטס אין דער נאַרט ענד.

אינישורענס פאַר אַלערליי צוועקן. נעלט צו לייען אויף 6½ פּראָצענט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאָנס 761 55 און 807 53

געצוואונגען צו פאַרקויפן אויף סעלפיקרן עוועניו, וועסט פון סינקלער סטריט, א פול מאָדערנע הויז, פינף רומס אונטן און צוויי רומס אויבן, פוירעס, באַר, און גאַראַזש. פּרייז $2.700. קעש $500.
E. A. SCHWAB & CO.
510 Somerset Bldg. Phone 29 264

צו פאַרקויפן אָדער צו פאַרענטן אין 248 מאַניטאָבאַ עוועניו. פּאַסנט פאַר לייט־האַוזקיפּינג אַפּאַרטמענטס. מוז פאַרקויפט ווערן.
GIBBS & McCREA
417 Somerset Blk. Phone 29 439

8 רום פולי מאָדערן הויז אויף באַראָוס עוועניו, לעבן אייקינס, האַרדוואָוד פּלאַרס וואַסער באַהייצונג, גאַראַזש, אַן ערשט קלאַסיקע היים פאַר בלויז $4.900, וועט בייטן אויף א קלענערער הויז.

פולי מאָדערן 5 רום קאָטעדזש אויף מעגנוס, לעבן אייקינס, ניי דעקאָרירט, בלויז $2.700.

שערבורן. 2 באַנגאַלאָוס, מוזן פאַרקויפט ווערן פאַר מאָרטגעדזש פּרייזן. אַן אויסערגעוויינלאַכע געלעגנהייט צו אייגן שפּאַרן א דריטל פון פּרייז.

אויב איר ווילט א הויז זעט
ח. פּערלמאַן און ג. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
796 Main Street Phone 51 000

:: צו פאַרענטן :: FOR RENT

צו פאַרענטן א שיינע גרויסע רום מיט א טעלעפאָן. פּאַסיק פאַר א סינגל מאַן אָדער א קאָפּל. מיט אָדער אָן פוירנישטער. זיך ווענדן אין 306 אַלפּערד עוועניו.

צו פאַרענטן א פוירנישד רום. זיך ווענדן אין 628 קאַלעדזש עוועניו.

צו פאַרענטן א 6 רום הויז אין 349 רעדוואָוד עוועניו, 23 דאָלאַר א מאָנאַט.

צו פאַרענטן א שיין צעפוירנישט רום אין א רעפּעקטאַבעלער היים. אַלע באַקוועמלאַכקייטן. בלויז א ראַפינירטער יונגער ביזנעס מאַן זאָל זיך ווענדן צו דאָס אַרישע יואַרט באַקס 8478.

א שיינע רום צו פאַרענטן ביי א גוטער פאַמיליע. טעלעפאָן אין הויז. ווענדן אין 74 לאַסטער סטריט, טעלעפאָן 168 53.

צו פאַרענטן צוויי אָדער דריי רומס, זיך ווענדן אין 364 באַיד עוועניו, טעלעפאָן 57 920.

אין פעלעם טעאַטער

די אידן פון נאַרט ווינניפּעג האָבן היינט די זעלטענע געלעגנהייט צו זעען איינע פון די אינטערעסאַנטסטע ריידנדיקע בילדער אין פעלעם טעאַטער, — א בילד וואָס איז איבערהויפּט אינטערעסאַנט צו זעען אין הערן פאַר אידן. דאָס בילד הייסט „דיזראַעלי." דאָס איז א זעלטענע דראַמע בריליאַנט געשפּילט אומעטום און פון גרויס אינטערעס.

דאָס דאָזיקע בילד האָט א שייכות מיט איינעם פון די גרעסטע אידישע שטאַטסלייט אין ענגלאַנד. די בילד האָט געמאַכט א רושם אין דער מואוויי וועלט. עס וועט אויך געוויזן ווערן אין קאָמעדיע, פאַקס נייעס און פּיטשורעטעס.

לאָונדרי שאָפּ
1392 מיין סטריט
וועט וואַש, א פונט ____ 5 סענט
פלעט וואַרק, א פונט ____ 8 סענט
געפינישט העמדער, יעדע 15 סענט
2 פאַר ____ 25 סענט
קאַלאַרס, 3 פאַר ____ 10 סענט
טעלעפאָן 57 444

וועגן אין סאַסקאַטון
שטייט אין
WINDSOR HOTEL
1st Ave. and 20th St. E.
הייסע און קאַלטע וואַסער
יוראָפּעיִשער פּלאַן. באַקוועמע רייסס
דור עלים, איינגנטימער

:: פערזענלאַכעס :: PERSONAL

פליכעוואַטע מענער — נייע האָר —
אין 10 ביז 60 טעג גאַראַנטירט; שאַרבן קרעלן, דענדראַף, שאַרבן עקזעמאַ, געהיילט דורך פּערזענלאַכער באַהאַנדלונג.
FRANKS, 207 Montgomery Bldg.
215½ Portage Ave.
קאָרנער נאַטער דיים.

SIMPSON & COMPANY
בייליפס
לייסענסד און באַנדער
ד. סימפּסאָן, מענעדזשער
404 McINTYRE BLOCK PH. 88 008

געלט!
פאַר אייערע באַלאַיקע נויטן
$50 ביז $500
צוועלף מאָנאַטן צו באַצאָלן עס צוריק.
ריזאָנייבל ריינטס. פּינקטלאַכע באַדינונג.
שטריינג פאַרטרויליאַך
אָפן טעגלאַך ביז 7.30 נאַכמיטאָג.
General Loan and Insurance Agency
718 Somerset Block, Winnipeg
Phone 24 789

אנאָנס
איך ספּעציאַליזיר זיך אין מאַכן
אידישע מצבות
באַדינונג און אַרבעט גאַראַנטירט
צו זייער מעסיקע פּרייזן
F. SCHOENTHALER
155 McGregor (near Selkirk Ave.)

R. B. ORMISTON
פלאָריסט
צוויי סטאָרס צו אייער באַדינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בלומען טעלעגראַפירט איבערל

PEACOCK TAXI
נייע נידעריקע פּרייזן
50 סענט, 75 סענט, שטאָט רייזעס
$2—$1.75 א שטונדע
מיר נוצן נייע געזעטלעך אויסשליפלאַך
טעלעפאָן 23 100

פאַונדרישאָפּס פאַר מצבות נעמאַכט און פאַרריכט פאַר אייער צופרידנהייט.
JOHN SCHALER
Phone 5993921

מאָרים דעליקאַטעסן
מיר פאַרקויפן אַלע סאָרטן וואורשט, געריכערטע און געפּיקלטע פלייש און ווינערס — אויך אימפּאָרטירט, א פולע ליין פון אידישע דעליקאַטעסן
223 דאָפּערין עוו., טעל. 57 617

PUHLMANN HERB TEA
פאַר אַסטמאַ, בראָנכיט, הוסט, היי פיווער
קומט, שרייבט אָדער טעלעפאָנירט
W. J. WHIDDEN & CO.
643 Somerset Bldg. Phone 26 931

:: שטעלע פאַרלאַנגט :: SITUATION WANTED

שוחט, לערער, בע״ת מיט רעפערענסעס, זוכט א פּאָזיציע. שרייבט צו
MR. EREN
331 Aberdeen Ave. Winnipeg

אַרבעטער פאַרלאַנגט HELP WANTED

בלויז פאַר דער שטאָט וואַנקאָווער
אויב איר קאָנט אויטקגעבן א פאַר שטונדן א טאָג, און איר זייט א גוטער סיילסמאַן, האָבן מיר פאַר אייך א גוטן אַנבאָט. שרייבט צו דאָס אידישע וואָרט באַקס נומער 8347.

פאַרלאַנגט א יונגנמאַן מיט עקספּיריענס פאַר א דזשענעראַל סטאָר, ענגלישער טרייד. זיך ווענדן, אַנגעבנדיק עלטער, מאַלאַרי און רעפערענס צו
A. B. WINOGRAD
Cabri - Sask.

געשעפט געלעגנהייטן Business Opportunities

צו פאַרקויפן א דזשענעראַל סטאָר צו זייער א נידעריקן רייט אויפן דאָלאַר. זייער מעסיקער רענט. אורזאַך פון פאַרקויפן, איינגנטימער פאַרט אוועק. זיך ווענדן צו דאָס אידישע וואָרט באַקס 8380.

די בעסטע געלעגנהייט צו קויפן אַן אפּגעפיקסטע דזשעלערי ביזנעס אין וויניפּעג אין דעם בעסטן לאָקיישאָן אין מיין סט. פאַר די לעצטע 5 יאָר. אורזאַך פון פאַרקויפן איך פאַר אַרויס אין די סטייטס. זיך ווענדן צו
R. BERNOW—574 Main St.

צו פאַרקויפן א גוט עטאַבלירטע פּעטנט מעדיצין ביזנעס, פּראַקטיצירט פון קאַוסט צו קאַוסט. קיין פּראָפעסיאָנעלע קענטעניש ניט נויטיק. א גלענצנדע געלעגנהייט פאַר א מאַן אָדער פרוי מיט קעש. פאַר איינצעלהייטן שרייבט צו דאָס אידישע וואָרט באַקס 8617.

אויב איר האָט ניט גענוג קראַנן אייער צייטונג, טעלעפאָנירט אונז אָפּ
213 52 אָדער 409 55
און מיר וועלן אייך גלייך צושטעלן א קאָפּיע

פאַר רעדזשיינע, קאַלנאַרי, עדמאָנטאָן, סאַסקאַטון און וואַנקאָווער

מיר ווילן אַנגאַזשירן א יונגנמאַן אָדער א פרוי צו רעפּרעזענטירן אונז אין אייער גענגט צו פאַרקויפן אַדווערטייזינג, ווי אויך צו האָבן דעם אויפזיכט איבער די סובסקריפּשאָנס; בלויז א טייל פון אייער צייט איז נויטיק פאַר דעם. אויב איר זייט פאַראינטערעסירט, שרייבט צו דאָס אידישע וואָרט, אַדווערטייזינג דעפּאַרטמענט, 165 כעלקירק עוועניו.